

Biblioteca de Cecs en Xarxa

Un projecte de polítiques culturals per a persones
cegues

Joan Josep Bestard Bou

Setembre 2015

Tutor: Juan Manuel Tresserras Gaju

Treball Fi de Màster del Màster en Mitjans Comunicació i
Cultura de la Universitat Autònoma de Barcelona

Biblioteca de Cecs en Xarxa, un projecte de polítiques culturals per a persones cegues is a study about culture accessibility in Barcelone taking care of the situation of blind people and a proposal of cultural policies about the same subject. The goals of the study are, firstly, to collect a solid knowledge about the cultural accessibility panorama in the theaters, museums, cinemas, televisions and literary world and, secondly, to conduct a survey to assess the opinion of blind people about this areas. Finally, there is the cultural policies proposal that consists in the development of a public structure called Blind people Net Library. This structure musts lead public actions concerning accessibility and it has to promote new ways of inclusive culture.

Tags: Culture, accessibility, Blinds, policies

Biblioteca de Cecs en Xarxa, un projecte de polítiques culturals per a persones cegues és un estudi sobre l'accessibilitat cultural a Barcelona prenent en consideració la situació de les persones cegues i una proposta de polítiques culturals centrada en el mateix tema. Les fites de l'estudi són, en primer lloc, aconseguir un coneixement sòlid sobre el panorama de l'accessibilitat cultural als teatres, museus, cinemes, televisions i món literari i, en segon lloc, dur a terme una enquesta que serveixi per a avaluar la percepció de les persones cegues en relació amb aquest tema. Finalment, hi ha una proposta de polítiques culturals que consisteix en el desenvolupament d'una estructura pública anomenada Biblioteca de Cecs en Xarxa. Aquesta estructura hauria de liderar les accions públiques relatives a l'accessibilitat i promoure noves formes per tal d'assolir una cultura inclusiva.

ÍNDEX

Part I

- Introducció
- Aclariment de conceptes

Part II

- Metodologia
- Fitxes
- Qüestionari sobre l'accés de les persones cegues a la cultura
- Resultats de les fitxes
- Valoració resultats de l'enquesta
- Conclusions

Part III

- Introducció a la Biblioteca de cecs en xarxa
- La biblioteca en xarxa
- La Biblioteca als equipaments
- Funcionament i estructura de la Biblioteca

-Programa cultural de la Biblioteca

PART I

INTRODUCCIÓ

La idea de desenvolupar un projecte de polítiques culturals i mediàtiques adreçades al col·lectiu de persones en situació de discapacitat visual representa un desafiament des de diverses perspectives. El primer aspecte que cal posar damunt la taula per tal de justificar el perquè d'aquest treball, d'entrada, és aquest afany d'intervenir en una problemàtica social concebuda com a objecte d'estudi, des de la dimensió acadèmica, d'un costat, i des de la voluntat transformadora, de l'altre.

La necessitat de contribuir al progrés social des de l'esfera universitària s'ha de traduir en un compromís ètic indefugible per a qualsevol feina intel·lectual que es dugui a terme en els espais acadèmics, i diria que encara més en el context de les ciències socials i humanístiques. Això vol dir que és molt important que la brúixola que guiï els esforços dels estudis socials o de les humanitats prengui com a nord una forma de coneixement lligada a la voluntat transformadora, això és, que cerqui un canvi en aquells aspectes que estudiï o, invertint el raonament, que estudiï aspectes de la realitat en la mesura que necessitin ésser canviats.

Em sembla molt rellevant aquesta vessant de la responsabilitat social en la pràctica de la investigació en la mesura que un dels pilars del progrés social ha de ser la capacitat analítica, d'innovació i de lideratge a l'hora d'emprendre noves fórmules que facilitin un escenari d'igualtat i d'inclusió. Aquest argument pren una importància especial quan es té en compte que els avenços tècnics en els nostres temps creixen a un ritme exponencial i representen un ventall de possibilitats immenss, que encara no sabem abastar ben bé del tot, si és que aquests avenços es posen al servei de les necessitats de les persones.

En tot cas, per a ordenar les idees, tot i que un dels primers apartats del treball es dedica a aclarir nocions i conceptes, m'agradaria esmerçar unes línies en aquest sentit per dibuixar a grans trets l'orientació del treball. Si prenem el subtítol del treball, "Un projecte de polítiques culturals per a persones cegues", aquí hi hauria quatre mots que caldria definir, és a dir, explicitar el seu contingut, raonar la seva tria.

La paraula projecte, que en el llenguatge més quotidià ha estat absorvida potser dins l'argot de la gestió, l'economia i l'empresa, té un sentit més profund, desenvolupat amb agudeses pel Filòsof Jaques Sartre¹, en la qual em voldria fixar. En una situació de desigualtat, l'única via per a l'emancipació de l'individu que ocupa una posició d'inferioritat i que es troba compromès amb la realitat que l'envolta és pensar i dur a terme un projecte capaç de situar aquest individu en un nou estadi de relacions articulades en clau d'igualtat. 'Projecte' en un sentit etimològic té el significat d'anar cap endavant, i és precisament aquest anar cap endavant, lligada al compromís cívic, que permet imaginar un nou horitzó de possibilitats abastable només en la mesura que les passes que es fan s'orientin en la direcció adequada, per molt llunyà que pugui semblar en principi l'horitzó.

Més endavant, al llarg del treball, miraré de donar una definició més científica, per dir-ho d'alguna manera, al que es considera col·lectiu de persones cegues, és a dir, acotar quin és l'objecte sociològic de l'estudi. Ara, però, voldria concebre el col·lectiu de la discapacitat visual no en la seva dimensió científica sociològica, com a segment del conjunt de la societat, sinó en tant que ciutadans que tenen un seguit de drets reconeguts i que, en la mesura que persegueixen col·lectivament un conjunt d'objectius compartits, esdevenen –o haurien d'esdevenir– un subjecte social de rellevància i un actor polític inserit amb garanties en el tauler de joc. La idea seria, en definitiva, que el col·lectiu de persones cegues, i en general el col·lectiu de la diversitat funcional, han de tenir la capacitat d'esdevenir un actor rellevant, amb una identitat pròpia inserida dins el conjunt social, capaç de definir una agenda d'interessos que els facin progressar i, amb ells mateixos, el conjunt de la societat.

D'altra banda, hi ha aquella tesi cèlebre atribuïda a Aristòtil en la qual s'afirma que l'home és un animal polític². El raonament implica que un tret definitori de l'home, la característica que el distingeix de la resta d'animals, és aquest ser polític, és a dir, saber-se part d'un tot social que el transcendeix i que li dona cabuda. Política, que en un sentit etimològic vol dir allò relatiu a la ciutat, ciutat concebuda com a espai de la col·lectivitat, és el domini de les relacions que determinen la comunitat i la seva conformació institucional.

Així, entenc les polítiques com aquelles accions que, des de l'esfera del poder institucionalitzat, pretenen incidir en determinats aspectes de la realitat social per tal de corregir certs desajustaments. Les polítiques, en un context com l'actual, són els plans i les actuacions de les institucions sobre la societat que, en base al que s'ha establert jurídicament, en base a un consens públic, pretenen fer efectius els drets que ostenten els ciutadans.

En darrer lloc, pensar en cultura des d'aquesta perspectiva tan marcadament política duu a una concepció en bona mesura lligada al marxisme. Parlar de polítiques culturals duu implícita aquella màxima que la cultura és l'escenari de la lluita de classe, afirmació que en aquest marc resulta d'un gran interès. El marxisme, sobretot després de Gramsci³, situava en la cultura el camp de batalla en el qual es forjaven les relacions de dominació, la qual cosa pot resultar encara una fórmula teòrica plenament vàlida per als nostres temps si sabem fer-la passar pel sedàs adequat. La cultura, entesa com el conjunt d'hàbits, d'usos, de costums i de tradicions d'un grup, esdevé l'espai on es concreten certs codis que determinen la forma com s'esdevenen les relacions i, en conseqüència, les desigualtats, i és en aquest marc on el marxisme s'interessa pel fet cultural.

El nord de la brúixola d'aquesta perspectiva és, llavors, ben clar: dur a terme un treball d'investigació i unes propostes que cerquin incidir mitjançant unes polítiques culturals i comunicatives en una cultura política més transversal, inclusiva i igualitària, treballant en concret la relació de les persones cegues amb l'entorn cultural en un context metropolità, el de la ciutat de Barcelona, el qual de fet abasta un espai geogràfic molt més ampli. Més enllà de la seva validesa (en la qual per descomptat hi crec), voldria dir que es tracta d'un estudi redactat des del convenciment, per la qual cosa em resultaria especialment gratificant si, ni que fos mínimament, pogués ser d'alguna utilitat per al progrés del col·lectiu de les persones amb discapacitat i de la societat en el seu conjunt.

Calvià, agost del 2015

ACLARIMENT DE CONCEPTES

Atès que es tracta d'una matèria que es troba encara en un estadi força incipient pel que fa a la seva investigació, la discapacitat en tant que fet social i cultural, em sembla que abans de començar pot ser útil elaborar un primer apartat que serveixi, a tall de glossari, per a explicitar i fixar els conceptes que es fan servir. En la mesura que el treball es fixa, en un primer moment, analitzar tot de qüestions relatives a la discapacitat visual i la cultura, i alhora s'incorporen nocions d'altres perspectives, com ara les humanitats, la ciència política o la sociologia, voldria abans que res mostrar els fonaments teòrics dels quals m'he servit en el procés de redacció.

Pel que fa al segment social estudiat, el col·lectiu de persones amb discapacitat, cal entendre aquest grup de persones des de la definició donada el 2006 en la 'Convenció Internacional dels Drets de les persones amb Discapacitat' de l'ONU⁴. Així doncs, en el seu article introductori la Convenció fixa que les persones amb discapacitat són aquelles persones que experimenten alguna mena de trava o dificultat en la seva relació amb l'entorn, a causa això d'alguna mancança o impediment psíquic, físic o sensorial. Resulta interessant entendre alguns aspectes del concepte i de la seva evolució al llarg del temps, així com els matisos i les noves aportacions que es fan per tal d'afavorir que els conceptes siguin en la seva terminologia el reflex de la necessitat de tendir a la inclusió i a la igualtat.

En aquest sentit, és interessant remarcar que la Convenció Internacional dels Drets de les Persones amb Discapacitat amb prou feines ha arribat als nou anys d'existència i que, per bé que és cert que durant les darreres dècades s'ha progressat amb passes gegantines, és no gensmenys cert que encara cal entomar diferents aspectes i qüestions relatius a aquesta problemàtica per tal d'avançar d'acord amb els principis d'igualtat i d'inclusió. Així doncs, un detall remarcable pel que fa a l'evolució del terme, de la definició de persones amb discapacitat de la Convenció és la importància que atorga a la qüestió de la relació de l'individu amb l'entorn. La persona amb discapacitat no queda caracteritzada ara només per la mancança o deficiència física, psíquica o sensorial, sinó que l'aspecte clau de la definició rau en la relació de l'individu amb l'entorn, la qual cosa representa el principi d'un canvi crucial en la forma de tractar la discapacitat.

Així doncs, a partir del moment que no ocupa un espai central en la definició el fet de patir una mancança física, sinó que es passa a tractar la relació de l'individu amb l'espai, apareix

implícitament la idea que la responsabilitat d'assolir una societat inclusiva és compartida pel conjunt de la societat. La definició reorienta la PROBLEMÀTICA I DIBUIXA un camí en el qual el fet que una persona experimenti arran de la discapacitat dificultats de relació amb l'entorn no vol dir que el problema vingui causat per la discapacitat –que certament també-, sinó que cal que l'entorn s'adeqüi i sigui pertinent a les necessitats de cada individu.

És en resum aquest l'esperit de la definició donada en la Convenció del 2006 i aquesta pauta ha esdevingut en bona mesura la guia en les polítiques relatives a les persones amb discapacitat. En aquest mateix sentit, darrerament s'han afavorit nous termes o s'han intentat encunyar noves etiquetes a l'hora de fer referència a la qüestió de la discapacitat, per tal d'intentar suprimir la càrrega de connotacions socialment negativa que pugui arrossegar la paraula. Voldria esmentar la noció de diversitat funcional, un terme sorgit al Fòrum de Vida Independent dels Estats Units i que ha fet molta fortuna durant els darrers anys. Darrerament nombrosos textos de caire acadèmic, jurídic i provinents dels moviments socials incorporen la noció de la diversitat funcional al seu discurs i resulta ara de gran interès observar l'evolució terminològica.

Durant el treball en general faig servir el terme discapacitat, en consonància amb la Convenció de l'ONU, tot i que el debat terminològic no està tancat, ans al contrari, està segurament en un moment de màxima candència, i cal estar a l'aguait de les noves propostes que apareixen. És evident que la llengua, en tant que àmbit simbòlic que permet la relació i la comunicació, determina el nostre marc conceptual i ideològic, i és per això que en la construcció d'un relat capaç de donar cabuda a tothom cal revisar en profunditat el llenguatge, debatre i trobar consensos, i el món de la discapacitat o diversitat funcional no n'és cap excepció⁵.

A partir d'aquesta primera definició derivarien la resta de conceptes que faig servir en el treball, però d'entrada voldria desenvolupar les dues nocions principals de l'estudi: cultura i política. Totes dues idees són complexes i han donat lloc a debats teòrics d'un grandíssim abast, per això voldria introduir aquestes nocions d'una manera força funcional, per tal que resultin operatives en el propòsit del treball.

Així doncs, 'cultura', que en els seus orígens etimològics és un mot emparentat amb la idea de conreu, es podria definir com allò específicament humà i on es desenvolupa tot allò propi de l'home, en oposició al que pertany a la natura. Resulta interessant destacar aquest sentit etimològic relacionat amb el conreu perquè serveix per tal d'entendre que allò cultural és allò elaborat per l'home, de manera més o menys pretesa, i que esdevé el principi per construir tot allò propi de la civilització. És de fet a partir del segle XVIII, amb la Il·lustració, quan es comencen a fer servir gairebé indistintament cultura i civilització i alguns diccionaris, com ara el francès, ja recullen per al mot 'cultura' una accepció referent al seu sentit figurat, això és, el conreu de l'esperit⁶.

Des d'una perspectiva més antropològica, s'entén cultura com l'esdevenir històric d'una societat, idea nascuda durant el segle XIX i que donaria lloc a la concepció contemporània de la noció⁷. Tilor, un dels pares de l'antropologia, concebia la cultura com un tot complex que dóna cabuda a les creences, la moral, el coneixement, l'art, la jurisdicció, els hàbits, els usos, els costums i qualsevol altre tret o capacitat adquirit per l'home⁸.

Més endavant, durant el segle XX, la cultura, entesa en tant que hàbits i costums, usos i tradicions, d'una societat, experimenta una revolució, en la qual potser encara hi estam immersos, que es defineix pel seu caràcter global, massiu i lligat al fenomen del consum i de la indústria. Va dir Adorno, esmenant la cèlebre cita de Marx, que la cultura és l'opi del poble, fent referència a la importància central que té el fet i la consciència culturals en la nostra societat a partir del segle XX, en un sentit crític, apuntant justament al caràcter holístic d'aquesta noció⁹.

Ja per acabar amb la idea de cultura i entroncar amb la qüestió de la política, des del marxisme, en concret des de les teoritzacions d'Antonio Gramsci, la qüestió cultural queda vinculada a la dialèctica de la lluita de classe en la mesura que aquesta, quan pertany a la classe dominant, dóna lloc a una forma de cultura hegemònica o hegemonia cultural. Aquesta tesi revela la forma com en una societat els hàbits, usos, tradicions i costums, les percepcions, creences i idees, que en realitat només beneficien i són pròpies d'una minoria dominant són assumits per tothom com la norma de validesa general. Aquesta tesi de Gramsci és el principi per entendre com es forja la dualitat de formes culturals dominants o d'alta cultura i, d'altre costat, formes de cultura popular, i és en bona mesura en aquest punt

on es pot situar l'arrel de les distincions socials i de la desigualtat des de la perspectiva cultural¹⁰.

És en aquest punt on la intervenció política adquireix tota la importància. En la mesura que vulguem assolir un estat de racionalitat en l'organització de la nostra vida col·lectiva, resulta inexcusable la necessitat d'imposar un criteri que serveixi per a garantir unes formes, uns usos i uns costums socials inclusivament i d'igualtat. Habermas explica, des de la sociologia i la comunicologia, que la problemàtica social i política de la desigualtat no es produeix només en termes de lluita de classe, sinó que al·ludeix a la necessitat de construir una esfera de comunicació pública bastida des del consens i el reconeixement entre els diferents individus, la qual cosa em sembla que és una idea crucial per tal d'afavorir una cultura política construïda en termes d'igualtat, de reconeixement i respecte a la diversitat de formes.

La política com a espai de construcció de consensos amplis ha de servir per tal d'incidir en l'esdevenir cultural, en els usos i costums de la societat, a fi que aquesta no caigui en situacions de desigualtat o injustícia. Dit això, sembla inexcusable la necessitat de trobar fórmules polítiques que afavoreixin un desenvolupament cultural lliure, divers, just i inclusivament, i avançar d'aquesta manera amb un criteri fiable des d'una perspectiva ètica¹¹.

Reprenent la qüestió de la discapacitat, hi ha una idea que lliga des de l'acció política l'esfera de la cultura i el món de la diversitat funcional: l'accessibilitat universal. L'accessibilitat universal és la idea d'afavorir un disseny de l'entorn, dels productes i dels esdeveniments socials i culturals de forma que aquests siguin practicables i funcionals per a tothom. Així doncs, quan es parla de polítiques culturals adreçades al col·lectiu de la diversitat funcional l'objectiu que es fixa és intervenir en les formes i costums culturals d'una societat per tal que aquests esdevinguin accessibles universalment.

Així doncs, l'accessibilitat, entesa com a forma d'intervenció política en l'àmbit d'allò cultural per tal de tendir a la inclusió i la igualtat social en relació amb la discapacitat, és una idea relativament jove, la qual s'ha anat forjant sobretot durant els darrers cinquanta o seixanta anys. Per tal de comprendre l'esperit d'aquest concepte resulta interessant veure com s'han

anat redactant els diferents textos internacionals relatius a aquesta qüestió i ens ajudarà a aclarir on som i com hem arribat al punt on som. Una primera idea que cal destacar, en aquest sentit, és el fet que des de la Declaració Universal dels Drets Humans, adoptada per l'Organització de les nacions Unides a París el desembre del 1948, s'estableix en els seus articles 22 i 27 que tota persona té dret a participar lliurement en la vida cultural, indispensable per al seu desenvolupament i la seva dignitat, gaudir de les arts i beneficiar-se del progrés social, econòmic i científic de la seva comunitat.

Després de la Segona Guerra Mundial, arran de la consciència de la devastació i de la barbàrie que havia desplegat el conflicte, hi va haver la necessitat d'arribar a uns acords amplis que marquessin una nova dimensió ètica capaç de prevenir els estralls que s'havien esdevingut. Així doncs, més enllà dels aspectes concrets dels articles de la Declaració, és destacable l'afany de garantir a tots els individus una condició de dignitat, que els és inherent en tant que homes, i els fa posseïdors d'un seguit de drets que els són inalienables. Tot i que el text no es refereixi explícitament a la matèria de la discapacitat, és en aquest moment en el qual es comencen a posar les bases d'unes noves relacions polítiques i socials en les quals els individus adquireixen una nova consciència pel que fa als seus drets com a ciutadans i s'avança en l'enfortiment de l'Estat en tant que garant d'aquests drets.

L'accessibilitat esdevé la fórmula per a garantir un dret reconegut en la Declaració dels Drets Humans de l'ONU, això és, l'accés a la cultura, tal com es treballaria al llarg de la segona meitat del segle XX i com quedaria reflectit en textos posteriors. Dècades més tard, l'ONU aprovaria la resolució 48/96 del desembre del 1993, relativa a les Normes Uniformes sobre la Igualtat d'Oportunitats de les persones amb Discapacitat. En l'article 10 es tracta de forma específica la qüestió de l'accés a la cultura i fixa que els Estats membres hauran de vetllar per tal que les persones amb discapacitat puguin ésser integrades en la vida cultural en igualtat de condicions que la resta de ciutadans.

Aquest és el primer text de les Nacions Unides que fa referència explícita a la qüestió de la cultura en tant que àmbit, juntament amb d'altres, que cal que integri les persones amb discapacitat. També es palesa per primer cop l'obligació dels Estats de vetllar per aquesta 'integració'. Resulta interessant veure com, en paral·lel, les legislacions dels diferents països anaven evolucionant i amb elles la terminologia que es fa servir. En l'Estat espanyol, per

exemple, llavors era vigent la LISMI, Llei d'Integració Social dels minusvàlids, de l'abril del 1982, la qual és la primera llei espanyola a tractar aquesta matèria. Aquesta llei encara havia d'aclarir que els minusvàlids, les persones amb discapacitat, tenien dret als serveis socials i altres serveis prestats de l'administració pública, així com la possibilitat del gaudi de la cultura i l'oci.

Resulta interessant veure com ha evolucionat el llenguatge de llavors ençà. El terme 'minusvàlid' gairebé ha desaparegut en l'argot administratiu en favor de 'persones amb discapacitat' i a tot estirar es pot trobar 'minusvàlua' de forma residual en certs tràmits burocràtics. Tanmateix, de mica en mica es tendeix a refusar la 'integració' en la mesura que es considera que pot arrossegar certes connotacions paternalistes, i s'ha afavorit la idea de la 'inclusió' o de 'societat inclusiva' o 'igualtat d'oportunitats'.

Uns anys més tard arribaria un nou acord de l'ONU relatiu a la discapacitat, aquesta vegada en forma de Convenció, de la qual ja n'hem parlat, del desembre del 2006. La Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat, la qual és de plena vigència en tots els estats que l'han signada, entre els quals l'Estat espanyol, esmerça íntegrament el seu article 30 a la qüestió de la participació en la vida cultural, l'esbarjo, el lleure i l'esport. Els Estats signants reconeixen el dret de les persones amb discapacitat a participar en igualtat de condicions en la vida cultural i es comprometen a emprendre tantes mesures com calgui per tal de garantir aquest dret.

Com a darrer apunt en relació amb els acords internacionals de més volada que s'han signat sobre cultura i discapacitat, és d'assenyalar el Tractat de Marràqueix, un tractat del 2013 que desenvolupa una excepció pel que fa a la propietat intel·lectual amb lectors amb discapacitat.

En definitiva, tots aquests tractats han volgut mostrar jurídicament el camí que calia prendre en relació amb les polítiques d'accessibilitat. En darrer terme, l'esperit de les polítiques d'accessibilitat, que s'han fixat assolir una relació practicable i funcional entre les persones amb discapacitat i l'entorn, sorgeix no tant de la necessitat de substituir o pal·liar una

mancança que tanmateix hi és, com de l'afany d'avançar cap a una societat de la inclusió que cerqui fer cadascun dels ciutadans part activa de la comunitat en un pla d'igualtat d'oportunitats. Llavors, la pretensió de l'accessibilitat no és tant aconseguir de manera efectiva que la persona amb discapacitat pugui arribar a relacionar-se amb l'entorn cultural com si no tingués la discapacitat, sinó que de forma autònoma la persona amb discapacitat pugui esdevenir partícip actiu del conjunt social a través del fet cultural, tot coneixent el que el constitueix i l'envolta, la qual cosa és al capdavant la relació que qualsevol individu manté en realitat amb el fet cultural.

PART II

METODOLOGIA

Les tasques que ha calgut efectuar en el desenvolupament d'aquest estudi s'han dut a terme en dos grans blocs. D'un costat hi ha la part del final del treball, la proposta de polítiques culturals mitjançant la Biblioteca de Cecs en Xarxa, i de l'altre, la part analítica, en la qual he intentat obtenir uns indicadors fiables sobre l'estat de la qüestió. Tot i que l'objectiu final d'aquest treball és proposar un seguit d'actuacions pel que fa a l'àmbit social i cultural tractat, la part de l'anàlisi és indispensable per tal de poder elaborar una proposta ben fonamentada i en aquest capítol explicaré quin ha estat el mètode que he fet servir per acostar-me a l'objecte d'estudi.

En aquesta Part II del treball, té aquest primer capítol metodològic, dos apartats amb el d'elements d'anàlisi amb els resultats, dos capítols de comentari dels resultats i un darrer capítol de conclusions. Per un costat, s'han elaborat un conjunt de quinze fitxes sobre l'estat de l'accessibilitat d'una tria d'equipaments i institucions culturals i mediàtiques representatives de Barcelona i Catalunya. En segon lloc s'ha elaborat una enquesta per tal d'avaluar la percepció del col·lectiu de persones cegues amb la vida cultural de Barcelona.

La tria de Barcelona com a lloc d'estudi té molt a veure per la seva condició de capital de gran importància cultural. En tant que gran ciutat, resulta interessant perquè aplega una gran

quantitat de recursos pel que fa a l'accessibilitat i la quantitat de persones que hi viuen – persones cegues també, s'entén- fa que resulti especialment rellevant.

A continuació, ha calgut fixar quins eren els criteris i les categories culturals que faria servir en el decurs de l'anàlisi. Així doncs, he rebutjat fer servir una divisió clàssica de les categories culturals, cosa que en principi era la meva preferència, i m'he decantat per emprar una classificació *ad hoc*, més operativa en relació amb els objectius fixats.

Les raons que m'han dut a establir unes categories culturals adaptades a les necessitats del treball, llavors, han estat prioritzar i adaptar el mètode d'estudi als requeriments de l'objecte estudiat. En l'exemple pràctic aquest criteri pren tota la força. Seria absurd analitzar de forma conjunta les arts escèniques, per exemple, que agrupen les disciplines teatrals i la dansa, quan el fet és que les necessitats i les tasques d'adaptació de l'accés són diferents en cada cas. És, llavors, molt més raonable analitzar conjuntament el teatre i el cinema, que fan servir la mateixa tècnica d'adaptació, l'audiodescripció, més que no pas prendre'ls com dos òrgans separats dins el cos cultural. He fet servir una lògica idèntica a l'hora d'aplegar els museus en una única categoria d'estudi, més enllà de destriar si es tracta d'un museu pictòric, científic o d'un d'història, atès que les fórmules d'adaptació són en la pràctica les mateixes.

Així doncs, m'he guiat en la classificació dels àmbits culturals per aquest factor pràctic i he establert les següents categories: 'Museus', 'Teatre i cinema', 'Literatura i món editorial' i 'Televisió'. Veig en aquesta divisió la forma més eficaç d'obtenir unes dades precises i generals de l'àmbit cultural en relació amb l'accés de les persones cegues. Hi ha fins i tot alguns espais que m'hauria semblat molt interessant prendre en consideració com ara la cultura i les festes populars o certes pràctiques culturals característiques o pròpies en el col·lectiu (hi ha una afecció accentuada cap a la ràdio, per exemple, així com un seguit de formes lúdiques i d lleure que pagaria la pena tenir en compte). En tot cas, he prioritzat les formes de la cultura més esteses en tant que mostra de la situació de la cultura en tant que àmbit inclusiu.

Així doncs, entenc per museus o centres culturals aquells espais de Barcelona que, més enllà de si són de titularitat pública o privada, acullen exposicions, en principi, o qualsevol altra activitat cultural en general amb una agenda sòlida i un nombre de visitants rellevant i constant. El criteri que lliga els centres culturals i museus en aquesta casella és el requeriment, en principi, d'unes mesures d'accessibilitat força semblants, centrades sobretot en la necessitat d'un bon accés als continguts i la possibilitat de recórrer l'espai amb autonomia.

Pel que fa al teatre i als cinemes, he encabít dins aquesta categoria els àmbits de la cultura que fan servir audiodescripció per tal d'accedir als continguts, deixant de banda la televisió. En aquest sentit, l'òpera o altres gèneres que hibriden la música amb la representació teatral també estarien inclosos en l'apartat de teatre.

He distingit del teatre i el cinema la televisió, tot i que la forma d'accés continua essent l'audiodescripció. El criteri d'establir una casella específica sobre televisió és que hi ha hagut en aquests darrers deu anys una feina intensa i específica, tant pel que fa a la vessant tècnica com a la legislativa, pel que fa al progrés en l'accés als continguts televisius. L'elaboració de les fitxes ha estat diferent perquè també resultava d'interès observar indicadors relatius a l'accessibilitat en l'espai dels teatres i cinemes, cosa que no cal en la televisió.

A més, pel que fa a la televisió no m'he fixat només en BTV, la televisió local barcelonina, sinó que m'he fixat prioritàriament en TV3. La raó és que TV3 ha avançat molt en aquest àmbit i he considerat que obviar aquest canal pel fet de no ser estrictament barceloní no faria justícia a la situació real dels mitjans de comunicació en tant que fet cultural en relació amb les seves condicions d'accessibilitat. A més a més, em serveix molt prendre en consideració aquests dos canals en la mesura que em permeten mostrar el contrast entre una cadena que aplica mesures d'accessibilitat i una altra que no ho fa (tot i que les raons pressupostàries siguin absolutament comprensibles).

Pel que fa a l'apartat que estudia la percepció de la relació del col·lectiu de persones cegues amb l'entorn cultural, he procedit de la següent manera. He elaborat un qüestionari que avalua aquesta relació dividit en cinc blocs, en els quals es concreten els diferents aspectes de la cultura i l'accessibilitat. Els blocs han estat els següents: 'Preguntes generals', 'Preguntes relatives al grau d'accessibilitat en la cultura', 'Preguntes específiques sobre l'accessibilitat en la cultura', 'Món Editorial' i 'Dades personals'.

He obtingut una mostra total de 43 persones, 28 d'elles cegues i 15 sense discapacitat. Les persones cegues han hagut de respondre íntegrament el qüestionari, mentre els enquestats sense discapacitat just han respost el 'Bloc I', és a dir, les preguntes generals que no es refereixen en concret a la temàtica de l'accessibilitat. Així doncs, en l'apartat on es mostra l'enquesta (Capítol 5) es pot trobar el qüestionari sencer amb les mitjanes de les respostes i a la part final, en els Annexos, els resultats desglossats. Les respostes al Bloc I de l'enquesta es poden trobar al final d'aquesta en forma de gràfic, ja que ofereixen la comparativa entre les respostes del grup de persones cegues i de persones sense discapacitat..

La pretensió de les enquestes ha estat principalment conèixer la percepció del col·lectiu de persones cegues pel que fa a la seva relació amb la cultura a Barcelona i el seu grau d'accessibilitat. És aquesta part del treball de fet una de les més rellevants, ja que en la meua opinió els resultats constitueixen, d'una banda, un uns indicadors de coneixement sociocultural força valuosos i, de l'altra, una justificació per ells mateixos del treball i de la pertinença de les polítiques culturals proposades.

Pel que fa al mètode de l'enquesta, m'he inclinat per la forma de valoració numèrica, en una escala de valoració entre 1 i 5. M'ha semblat avantatjosa la possibilitat d'establir mitjanes introduint més endavant variables com ara l'edat, el sexe, el grau d'estudis o la situació de discapacitat. La formulació de les preguntes s'ha redactat en bona part dels casos amb estructures com ara 'Com valoreu...?' o 'Com considereu...?', per la qual cosa la resposta mitjançant una xifra m'ha semblat un mètode molt intuïtiu i còmode.

FITXES

Centre de Cultura Contemporània de Barcelona

El Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) és un centre cultural ubicat al barri del Raval de Barcelona. L'eix de la seva activitat és construir un discurs al voltant de la cultura urbana i, especialment, Barcelona, alhora que fomenta la relació entre l'activitat cultural, el debat intel·lectual i la ciutadania. A més d'elaborar exposicions, en les quals m'he centrat per a elaborar l'anàlisi, s'hi duen a terme esdeveniments com ara cicles de cinema, cursos, conferències i es fomenta el debat i la reflexió sobre temes d'actualitat. Rep cada any més de 300.000 visitants.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació pel que fa a l'accés de les persones amb discapacitat? No
2. S'avalua d'alguna forma la qualitat de l'accés al centre per als col·lectius de la discapacitat? Parcialment.
3. Es preveu una formació específica per als treballadors en matèria de discapacitat? No
4. Hi ha hagut assessorament per part de l'administració pública o de qualsevol altre organisme en matèria de discapacitat? No
5. S'hi promou de qualsevol forma la participació i l'entrada al museu de les persones amb discapacitat (campanyes específiques d'informació, preus reduïts...)? Parcialment.

Preguntes sobre el fons exposat

6. Presenta el fons dificultats d'accés per a les persones cegues? Sí
7. Hi ha mesures d'accessibilitat que permetin que les persones cegues coneguin el fons del museu? No
8. Disposa d'audioguies? No

9. Disposen de reproduccions en petita escala, maquetes, rèpliques o qualsevol mena de material adaptat per tal de facilitar l'accés a les persones cegues? No

10. S'hi preveuen visites guiades específiques per a persones amb discapacitat? Sí

Preguntes sobre l'entorn

11. Es disposa d'alguna mena de senyalització específica per a facilitar l'orientació de les persones cegues als espais del museu? Parcialment.

12. Es disposa de mapes, plànols o miniatures de qualsevol mena per tal de mostrar com es distribueixen els espais? No

13. Pel que fa al lloc web, està dissenyat aquest tenint en compte les condicions d'accessibilitat per a les persones cegues? Sí

Centre d'Arts Santa Mònica

El Centre d'Arts Santa Mònica és un museu d'art contemporani i un centre de divulgació fundat el 1988 i situat a la part baixa de les Rambles de Barcelona. S'ha potenciat amb decisió la seva vessant de centre laboratori d'idees i de foment de la creativitat artística. Es troba situat a un antic convent, per la qual cosa l'edifici també presenta un valor arquitectònic important, i acull més de 100.000 visitants anualment.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació pel que fa a l'accés de les persones amb discapacitat? No

2. S'avalua d'alguna forma la qualitat de l'accés al seu centre per als col·lectius de la discapacitat? No

3. Es preveu una formació específica per als treballadors en matèria de discapacitat? No

4. Hi ha hagut assessorament per part de l'administració pública o de qualsevol altre organisme en matèria de discapacitat?

5. S'hi promou de qualsevol forma la participació i l'entrada al museu de les persones amb discapacitat (campanyes específiques d'informació, preus reduïts...)? Parcialment.

Preguntes sobre el fons exposat

6. Presenta el fons dificultats d'accés per a les persones cegues? Sí.
7. Hi ha mesures d'accessibilitat que permetin que les persones cegues coneguin el fons del museu? No.
8. Disposa d'audioguies? No.
9. Disposa de reproduccions en petita escala, maquetes, rèpliques o qualsevol mena de material adaptat per tal de facilitar l'accés a les persones cegues? No
10. S'hi preveuen visites guiades específiques per a persones amb discapacitat? No

Preguntes sobre l'entorn

11. Es disposa d'alguna mena de senyalització específica per a facilitar l'orientació de les persones cegues als espais del museu? Parcialment.
12. Es disposa de mapes, plànols o miniatures de qualsevol mena per tal de mostrar com es distribueixen els espais? No
13. Pel que fa al lloc web, està dissenyat tenint en compte les condicions d'accessibilitat per a les persones cegues? Parcialment.

La Casa Milà, 'la Pedrera'

La Casa Milà, popularment coneguda com La Pedrera, és un dels edificis més representatius de l'arquitectura modernista catalana d'Antoni Gaudí. Situada al Passeig de Gràcia, es va acabar de construir el 1910 i des del 1984 és Patrimoni de la Humanitat de la UNESCO. Seu de la Fundació Catalunya-La Pedrera, aquesta organització gestiona l'edifici, així com les exposicions i esdeveniments culturals que s'hi duen a terme.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació pel que fa a l'accés de les persones amb discapacitat? Sí

2. S'avalua d'alguna forma la qualitat de l'accés al seu centre per als col·lectius de la discapacitat? Sí
3. Es preveu una formació específica per als treballadors en matèria de discapacitat? Sí
4. Hi ha hagut assessorament per part de l'administració pública o de qualsevol altre organisme en matèria de discapacitat? Sí.
5. S'hi promou de qualsevol forma la participació i l'entrada al museu de les persones amb discapacitat (campanyes específiques d'informació, preus reduïts...)? Sí.

Preguntes sobre el fons exposat

6. Presenta el fons dificultats d'accés per a les persones cegues? Parcialment
7. Hi ha mesures d'accessibilitat que permetin que les persones cegues coneguin el fons del museu? Sí.
8. Disposa d'audioguies? Sí.
9. Disposa de reproduccions en petita escala, maquetes, rèpliques o qualsevol mena de material adaptat per tal de facilitar l'accés a les persones cegues? Parcialment.
10. S'hi preveuen visites guiades específiques per a persones amb discapacitat? Sí.

Preguntes sobre l'entorn

11. Es disposa d'alguna mena de senyalització específica per a facilitar l'orientació de les persones cegues als espais del museu? Parcialment.
12. Es disposa de mapes, plànols o miniatures de qualsevol mena per tal de mostrar com es distribueixen els espais? No.
13. Pel que fa al lloc web, està dissenyat tenint en compte les condicions d'accessibilitat per a les persones cegues? Sí

CosmoCaixa Barcelona

El CosmoCaixa Barcelona és un museu de ciències fundat el 1981 i ubicat a prop de l'avinguda Tibidabo. Està gestionat per l'Obra Social la Caixa i, curiosament, en els seus orígens, fa més d'un segle, l'edifici va ser un asil per a persones cegues. De fet, l'edifici

reformat ha conservat l'esperit modernista i també resulta rellevant des de la perspectiva arquitectònica. És un museu eminentment de divulgació adreçat a un públic familiar i escolar, que rep anualment al voltant de 850.000 visitants.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació pel que fa a l'accés de les persones amb discapacitat?
Parcialment
2. S'avalua d'alguna forma la qualitat de l'accés al seu centre per als col·lectius de la discapacitat? No
3. Es preveu una formació específica per als treballadors en matèria de discapacitat?
Parcialment.
4. Hi ha hagut assessorament per part de l'administració pública o de qualsevol altre organisme en matèria de discapacitat? Parcialment.
5. S'hi promou de qualsevol forma la participació i l'entrada al museu de les persones amb discapacitat (campanyes específiques d'informació, preus reduïts...)? Sí.

Preguntes sobre el fons exposat

6. Presenta el fons dificultats d'accés per a les persones cegues? Sí.
7. Hi ha mesures d'accessibilitat que permetin que les persones cegues coneguin el fons del museu? Parcialment.
8. Disposa d'audioguies? Sí.
9. Disposa de reproduccions en petita escala, maquetes, rèpliques o qualsevol mena de material adaptat per tal de facilitar l'accés a les persones cegues? Sí
10. S'hi preveuen visites guiades específiques per a persones amb discapacitat? Sí.

Preguntes sobre l'entorn

11. Es disposa d'alguna mena de senyalització específica per a facilitar l'orientació de les persones cegues als espais del museu? Parcialment

12. Es disposa de mapes, plànols o miniatures de qualsevol mena per tal de mostrar com es distribueixen els espais? No
13. Pel que fa al lloc web, està dissenyat tenint en compte les condicions d'accessibilitat per a les persones cegues? Sí.

Museu d'Història de Barcelona

El Museu d'Història de Barcelona (MUHBA) és un museu historiogràfic que centra el seu fons en el patrimoni de la ciutat. Té diversos equipaments, la seu central es troba a la plaça del Rei del barri Gòtic, a la Casa Padellàs, i va ser fundat l'any 1943, cosa que el converteix en un dels museus amb més recorregut de la ciutat. Pels seus diversos centres anualment hi acudeixen més de 500.000 visitants.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació pel que fa a l'accés de les persones amb discapacitat? Parcialment.
2. S'avalua d'alguna forma la qualitat de l'accés al centre per als col·lectius de la discapacitat? No.
3. Es preveu una formació específica per als treballadors en matèria de discapacitat? Parcialment.
4. Hi ha hagut assessorament per part de l'administració pública o de qualsevol altre organisme en matèria de discapacitat? No.
5. S'hi promou de qualsevol forma la participació i l'entrada al museu de les persones amb discapacitat (campanyes específiques d'informació, preus reduïts...)? Parcialment.

Preguntes sobre el fons exposat

6. Presenta el fons dificultats d'accés per a les persones cegues? Parcialment.
7. Hi ha mesures d'accessibilitat que permetin que les persones cegues coneguin el fons del museu? Parcialment.

8. Disposa d'audioguies? Sí.
9. Disposa de reproduccions en petita escala, maquetes, rèpliques o qualsevol mena de material adaptat per tal de facilitar l'accés a les persones cegues? Parcialment.
10. S'hi preveuen visites guiades específiques per a persones amb discapacitat? Sí.

Preguntes sobre l'entorn

11. Es disposa d'alguna mena de senyalització específica per a facilitar l'orientació de les persones cegues als espais del museu? Parcialment.
12. Es disposa de mapes, plànols o miniatures de qualsevol mena per tal de mostrar com es distribueixen els espais? Parcialment
13. Pel que fa al lloc web, està dissenyat aquest tenint en compte les condicions d'accessibilitat per a les persones cegues? Parcialment.

Museu d'Arqueologia de Catalunya

El Museu d'Arqueologia de Catalunya té diverses seus al territori del Principat. La seu més important, la de Barcelona, es troba ubicada a la muntanya de Montjuïc. Es tracta d'un museu inaugurat el 1932, el museu té per funció mostrar el patrimoni conservat datat en un període que va des de la prehistòria fins a l'edat mitjana, fent especial incidència a la història antiga. Rep anualment una mica menys de 50.000 visitants cada any.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació pel que fa a l'accés de les persones amb discapacitat? Parcialment.
2. S'avalua d'alguna forma la qualitat de l'accés al seu centre per als col·lectius de la discapacitat? Parcialment.
3. Es preveu una formació específica per als treballadors en matèria de discapacitat? Parcialment
4. Hi ha hagut assessorament per part de l'administració pública o de qualsevol altre organisme en matèria de discapacitat? Parcialment.

5. S'hi promou de qualsevol forma la participació i l'entrada al museu de les persones amb discapacitat (campanyes específiques d'informació, preus reduïts...)? Sí.

Preguntes sobre el fons exposat

6. Presenta el fons dificultats d'accés per a les persones cegues? Parcialment.
7. Hi ha mesures d'accessibilitat que permetin que les persones cegues coneguin el fons del museu? Sí.
8. Disposa d'audioguies? No.
9. Disposa de reproduccions en petita escala, maquetes, rèpliques o qualsevol mena de material adaptat per tal de facilitar l'accés a les persones cegues? Sí.
10. S'hi preveuen visites guiades específiques per a persones amb discapacitat? Sí.

Preguntes sobre l'entorn

11. Es disposa d'alguna mena de senyalització específica per a facilitar l'orientació de les persones cegues als espais del museu? Parcialment.
12. Es disposa de mapes, plànols o miniatures de qualsevol mena per tal de mostrar com es distribueixen els espais? No.
13. Pel que fa al lloc web, està dissenyat tenint en compte les condicions d'accessibilitat per a les persones cegues? Parcialment.

Museu Picasso

El Museu Picasso és un museu monogràfic centrat en la figura d'aquest pintor. Fundat l'any 1963, es troba situat al carrer Montcada, a la part alta del barri Gòtic. Amb més de 4.000 obres exposades, es tracta del museu de referència pel que fa als anys de formació del pintor. A més a més, els edificis que donen cabuda al museu són cinc palaus o casals la construcció dels quals es data entre el segle XIII i XIV, cosa que resulta també molt rellevant des d'un punt de vista arquitectònic. Anualment rep uns 900.000 visitants.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació pel que fa a l'accés de les persones amb discapacitat? No.

2. S'avalua d'alguna forma la qualitat de l'accés al centre per als col·lectius de la discapacitat? No.
3. Es preveu una formació específica per als treballadors en matèria de discapacitat? No.
4. Hi ha hagut assessorament per part de l'administració pública o de qualsevol altre organisme en matèria de discapacitat? Parcialment.
5. S'hi promou de qualsevol forma la participació i l'entrada al museu de les persones amb discapacitat (campanyes específiques d'informació, preus reduïts...)? Parcialment.

Preguntes sobre el fons exposat

6. Presenta el fons dificultats d'accés per a les persones cegues? Sí.
7. Hi ha mesures d'accessibilitat que permetin que les persones cegues coneguin el fons del museu? No.
8. Disposa d'audioguies? Sí.
9. Disposa de reproduccions en petita escala, maquetes, rèpliques o qualsevol mena de material adaptat per tal de facilitar l'accés a les persones cegues? No.
10. S'hi preveuen visites guiades específiques per a persones amb discapacitat? Parcialment.

Preguntes sobre l'entorn

11. Es disposa d'alguna mena de senyalització específica per a facilitar l'orientació de les persones cegues als espais del museu? Parcialment.
12. Es disposa de mapes, plànols o miniatures de qualsevol mena per tal de mostrar com es distribueixen els espais? No.
13. Pel que fa al lloc web, està dissenyat tenint en compte les condicions d'accessibilitat per a les persones cegues? Parcialment.

Gran Teatre del Liceu

El Gran Teatre del Liceu és un teatre d'òpera que té un recorregut de més de 150 anys d'activitat. Ubicat al tram mig de les Rambles de Barcelona, va ser durant molts d'anys el

teatre operístic de més aforament d'Europa (2.200 persones) i un punt neuràlgic de la vida cultural i social de la ciutat. Per la seva programació i pels artistes que hi han actuat, resulta un dels teatres operístics europeus i del món més rellevants.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació específic en matèria d'accessibilitat al centre per a les persones cegues? Sí.
2. S'avalua d'alguna manera l'accés de les persones amb discapacitat al centre? Parcialment.
3. Es preveu o es valora que els treballadors rebin formació específica en matèria de discapacitat? Parcialment.
4. Ha rebut el teatre assessorament en aquesta matèria per part de les administracions públiques o per part de qualsevol altre organisme? Sí.
5. S'hi promou d'alguna manera l'assistència al centre de les persones amb discapacitat (campanyes informatives específiques, tarifes especials...)? Sí.

Preguntes sobre l'accés als continguts

6. Les funcions teatrals o les sessions de cinema preveuen la possibilitat de l'audiodescripció? Parcialment.
7. Si la resposta d'abans ha estat afirmativa, quin sistema fan servir? Audiodescriptors i aplicacions mòbils.
8. Quina quantitat d'obres o de pel·lícules del total que s'ofereixen estan audiodescrites? Totes.
9. D'aquesta part d'obres o pel·lícules amb possibilitat d'audiodescripció, quantes sessions o funcions es duen a terme amb aquesta opció? Una funció de cada obra amb audiodescriptor. L'aplicació es va implantar al juliol del 2015.

Preguntes sobre l'entorn

10. Es preveu que hi hagi senyalitzacions específiques de qualsevol mena per tal de facilitar l'accessibilitat als espais a les persones cegues? Parcialment.

11. Existeix alguna mena de representació tàctil de l'espai (plànols o mapes en relleu, alguna reproducció en miniatura de l'edifici...) que permeti mostrar a les persones cegues la distribució dels espais? No.
12. El lloc web s'ha dissenyat atenent les condicions d'accessibilitat de les persones cegues? Parcialment.

Teatre grec

El Teatre Grec és un teatre ubicat a la muntanya de Montjuïc que va ser fundat l'any 1929 amb motiu de l'Exposició Universal de Barcelona. Està ubicat a una antiga pedrera de la muntanya que serveix per al disseny del teatre i imita el disseny clàssic, i té un aforament de 1.900 persones. Es fa servir aquest espai sobretot durant l'estiu, amb motiu del Festival Grec.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació específic en matèria d'accessibilitat al centre per a les persones cegues? Parcialment.
2. S'avalua d'alguna manera l'accés de les persones amb discapacitat al centre? No.
3. Es preveu o es valora que els treballadors rebin formació específica en matèria de discapacitat? No.
4. Ha rebut el teatre assessorament en aquesta matèria per part de les administracions públiques o per part de qualsevol altre organisme? Parcialment.
5. S'hi promou d'alguna manera l'assistència al centre de les persones amb discapacitat (campanyes informatives específiques, tarifes especials...)? Sí

Preguntes sobre l'accés als continguts

6. Les funcions teatrals o les sessions de cinema preveuen la possibilitat de l'audiodescripció? Parcialment.
7. Si la resposta d'abans ha estat afirmativa, quin sistema fan servir? Audiodescriptor.
8. Quina quantitat d'obres o de pel·lícules del total que s'ofereixen estan audiodescrites? Se'n programen en funció d'acords amb els audiodescriptors. No hi ha periodicitat.

9. D'aquesta part d'obres o pel·lícules amb possibilitat d'audiodescripció, quantes sessions o funcions es duen a terme amb aquesta opció? Una funció per obra.

Preguntes sobre l'entorn

10. Es preveu que hi hagi senyalitzacions específiques de qualsevol mena per tal de facilitar l'accessibilitat als espais a les persones cegues? Parcialment.

11. Existeix alguna mena de representació tàctil de l'espai (plànols o mapes en relleu, alguna reproducció en miniatura de l'edifici...) que permeti mostrar a les persones cegues la distribució dels espais? No.

12. El lloc web s'ha dissenyat atenent les condicions d'accessibilitat de les persones cegues? Parcialment.

Teatre Lliure

El Teatre Lliure és un teatre fundat l'any 1976 i que es troba al barri de Poblesec, al costat de Montjuïc, on hi té la seu principal, a més d'una sala mitjana situada al barri de Gràcia. És un teatre amb una programació molt ambiciosa i resulta un referent pel que fa a la incorporació dels espais de la sala i del públic com a elements dramàtics.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació específic en matèria d'accessibilitat al centre per a les persones cegues? Parcialment.

2. S'avalua d'alguna manera l'accés de les persones amb discapacitat al centre? No

3. Es preveu o es valora que els treballadors rebin formació específica en matèria de discapacitat? Parcialment.

4. Ha rebut el teatre assessorament en aquesta matèria per part de les administracions públiques o per part de qualsevol altre organisme? Parcialment

5. S'hi promou d'alguna manera l'assistència al centre de les persones amb discapacitat (campanyes informatives específiques, tarifes especials...)? Parcialment.

Preguntes sobre l'accés als continguts

6. Les funcions teatrals o les sessions de cinema preveuen la possibilitat de l'audiodescripció? Parcialment.
7. Si la resposta d'abans ha estat afirmativa, quin sistema fan servir? Audiodescriptor.
8. Quina quantitat d'obres o de pel·lícules del total que s'ofereixen estan audiodescrites? Totes.
9. D'aquesta part d'obres o pel·lícules amb possibilitat d'audiodescripció, quantes sessions o funcions es duen a terme amb aquesta opció? Una funció de cada obra.
10. Preguntes sobre l'entorn
11. Es preveu que hi hagi senyalitzacions específiques de qualsevol mena per tal de facilitar l'accessibilitat als espais a les persones cegues? Parcialment.
12. Existeix alguna mena de representació tàctil de l'espai (plànols o mapes en relleu, alguna reproducció en miniatura de l'edifici...) que permeti mostrar a les persones cegues la distribució dels espais? No.
13. El lloc web s'ha dissenyat atenent les condicions d'accessibilitat de les persones cegues? No

Teatre Nacional de Catalunya

El Teatre Nacional de Catalunya (TNC) és juntament amb el Teatre Lliure un dels teatres més importants de Catalunya. Situat al barri de Marina de Barcelona, va ser fundat el 1996 amb la intenció de consolidar l'oferta teatral d'alta qualitat que pogués situar la ciutat com un punt de referència pel que fa a la seva proposta, alhora que fomentés noves tendències artístiques i estètiques. L'edifici, dissenyat per Ricard Bofill, és també un reclam arquitectònic, i en el seu interior hi ha dues sales, una que permet 800 espectadors, i una altra de més petita d'un aforament de 500 persones.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació específic en matèria d'accessibilitat al centre per a les persones cegues? Parcialment.
2. S'avalua d'alguna manera l'accés de les persones amb discapacitat al centre? Parcialment.

3. Es preveu o es valora que els treballadors rebin formació específica en matèria de discapacitat? No.
4. Ha rebut el teatre assessorament en aquesta matèria per part de les administracions públiques o per part de qualsevol altre organisme? Sí.
5. S'hi promou d'alguna manera l'assistència al centre de les persones amb discapacitat (campanyes informatives específiques, tarifes especials...)? Parcialment.

Preguntes sobre l'accés als continguts

6. Les funcions teatrals o les sessions de cinema preveuen la possibilitat de l'audiodescripció? Sí.
7. Si la resposta d'abans ha estat afirmativa, quin sistema fan servir? Audiodescriptors i audiodescripció enregistrada.
8. Quina quantitat d'obres o de pel·lícules del total que s'ofereixen estan audiodescrites? Totes.
9. D'aquesta part d'obres o pel·lícules amb possibilitat d'audiodescripció, quantes sessions o funcions es duen a terme amb aquesta opció? Una funció per obra.

10. Preguntes sobre l'entorn

11. Es preveu que hi hagi senyalitzacions específiques de qualsevol mena per tal de facilitar l'accessibilitat als espais a les persones cegues? Parcialment.
12. Existeix alguna mena de representació tàctil de l'espai (plànols o mapes en relleu, alguna reproducció en miniatura de l'edifici...) que permeti mostrar a les persones cegues la distribució dels espais? No.
13. El lloc web s'ha dissenyat atenent les condicions d'accessibilitat de les persones cegues? Parcialment.

Barcelona TV

Barcelona TV (BTV) és la cadena de televisió propietat de l'Ajuntament de Barcelona. Va començar a emetre l'any 1993 i pertany a l'empresa municipal Comunicació i Informació de Barcelona. Des dels orígens ha fet una aposta clara pels continguts informatius i de proximitat i actualment dona cobertura a tota l'àrea metropolitana. Ha estat pionera en

formats televisius de participació ciutadana, com ara intervencions en directe a través de la xarxa, i és la televisió de referència en l'àmbit local.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació pel que fa a la matèria d'accessibilitat per a les persones amb discapacitat? No.
2. S'avalua d'alguna manera la qualitat de l'accessibilitat de les persones amb discapacitat i el grau d'èxit de la implementació de les mesures? No.
3. Es valora o es preveu la formació dels treballadors en matèria d'accessibilitat per a les persones amb discapacitat? No.
4. Ha rebut la televisió assessorament en aquesta matèria per part d'organismes o institucions relacionades amb la matèria? No.
5. Es fomenta o s'informa d'alguna manera de l'ús d'aquests serveis específics d'accessibilitat per part de les persones cegues? No.

Preguntes sobre l'accés als continguts

6. Es preveu la possibilitat de fer servir audiodescripció per tal de fer accessibles els continguts audiovisuals? No.
7. Si la resposta d'abans ha estat afirmativa, quin tipus d'audiodescripció es fa servir?
8. Quantes hores setmanals s'ofereixen mitjançant el servei de l'audiodescripció?

Preguntes sobre l'entorn

9. El lloc web s'ha dissenyat atenent els paràmetres d'accessibilitat dels programaris d'ús de les persones cegues? Parcialment.
10. Les aplicacions mòbils s'han dissenyat atenent els paràmetres d'accessibilitat d'ús dels programaris de les persones cegues? Sí.

TV3

TV3 és una cadena pública catalana de televisió, propietat de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals i de contingut generalista. Va ser la primera televisió a emetre d'àmbit

autonòmic, sent inaugurada el 10 de setembre del 1982, i ha esdevingut una eina molt valorada pels ciutadans, tant per la seva qualitat com per la capacitat que ha tingut a l'hora de consolidar la identitat catalana a través d'uns mitjans de comunicació moderns i eficients. Val a dir que a Catalunya és la televisió que lidera els índex d'audiència, circumstància que no es produeix enlloc més de l'Estat.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació pel que fa a la matèria d'accessibilitat per a les persones amb discapacitat? Sí.
2. S'avalua d'alguna manera la qualitat de l'accessibilitat de les persones amb discapacitat i el grau d'èxit de la implementació de les mesures? Sí.
3. Es valora o es preveu la formació dels treballadors en matèria d'accessibilitat per a les persones amb discapacitat? Sí.
4. Ha rebut la televisió assessorament en aquesta matèria per part d'organismes o institucions relacionades amb la matèria? Sí.
5. Es fomenta o s'informa d'alguna manera de l'ús d'aquests serveis específics d'accessibilitat per part de les persones cegues? Sí.

Preguntes sobre l'accés als continguts

6. Es preveu la possibilitat de fer servir audiodescripció per tal de fer accessibles els continguts audiovisuals? Sí.
7. Si la resposta d'abans ha estat afirmativa, quin tipus d'audiodescripció es fa servir? Audiodescripcions enregistrades.
8. Quantes hores setmanals s'ofereixen mitjançant el servei de l'audiodescripció? En funció de la programació varia, tot i que no menys de deu.

Preguntes sobre l'entorn

9. El lloc web s'ha dissenyat atenent els paràmetres d'accessibilitat dels programaris d'ús de les persones cegues? Parcialment.
10. Les aplicacions mòbils s'han dissenyat atenent els paràmetres d'accessibilitat d'ús dels programaris de les persones cegues? Parcialment.

Cinemes Girona

Els cinemes Girona són unes sales de cinema situades a la part baixa del barri de Gràcia. En aquesta etapa començada el 2010, els Cinemes Girona tenen tres sales amb un aforament de 600 persones. Intenta combinar pel·lícules comercials amb produccions europees i catalanes i és un cinema força obert a acollir propostes i iniciatives de produccions ciutadanes.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació específic en matèria d'accessibilitat al centre per a les persones cegues? No.
2. S'avalua d'alguna manera l'accés de les persones amb discapacitat al centre? No.
3. Es preveu o es valora que els treballadors rebin formació específica en matèria de discapacitat? No.
4. Ha rebut el teatre assessorament en aquesta matèria per part de les administracions públiques o per part de qualsevol altre organisme? Parcialment.
5. S'hi promou d'alguna manera l'assistència al centre de les persones amb discapacitat (campanyes informatives específiques, tarifes especials...)? No.

Preguntes sobre l'accés als continguts

6. Les funcions teatrals o les sessions de cinema preveuen la possibilitat de l'audiodescripció? Parcialment.
7. Si la resposta d'abans ha estat afirmativa, quin sistema fan servir? Audiodescriptor i aplicació mòbil.
8. Quina quantitat d'obres o de pel·lícules del total que s'ofereixen estan audiodescrites? No es fixa periodicitat. Segons iniciativa dels usuaris i promotors.
9. D'aquesta part d'obres o de pel·lícules amb possibilitat d'audiodescripció, quantes sessions o funcions es duen a terme amb aquesta opció? Depenent de l'audiodescriptor, en general una. Amb aplicacions mòbils no hi ha límit.

10. Preguntes sobre l'entorn

11. Es preveu que hi hagi senyalitzacions específiques de qualsevol mena per tal de facilitar l'accessibilitat als espais a les persones cegues? No.
12. Existeix alguna mena de representació tàctil de l'espai (plànols o mapes en relleu, alguna reproducció en miniatura de l'edifici...) que permeti mostrar a les persones cegues la distribució dels espais? No.
13. El lloc web s'ha dissenyat atenent les condicions d'accessibilitat de les persones cegues? No.

Fitxa Teatres i Cinemes

Els Cinemes Icària són unes sales que pertanyen a Cines Yelmo situades al centre comercial La Maquinista, amb una oferta de cinema comercial molt àmplia, una aposta important pel format 3D i amb unes vint sales operatives.

Preguntes generals

1. Hi ha cap pla d'actuació específic en matèria d'accessibilitat al centre per a les persones cegues? No.
2. S'avalua d'alguna manera l'accés de les persones amb discapacitat al centre? No.
3. Es preveu o es valora que els treballadors rebin formació específica en matèria de discapacitat? No.
4. Ha rebut el teatre assessorament en aquesta matèria per part de les administracions públiques o per part de qualsevol altre organisme? Parcialment.
5. S'hi promou d'alguna manera l'assistència al centre de les persones amb discapacitat (campanyes informatives específiques, tarifes especials...)? Parcialment.

Preguntes sobre l'accés als continguts

6. Les funcions teatrals o les sessions de cinema preveuen la possibilitat de l'audiodescripció? Parcialment.
7. Si la resposta d'abans ha estat afirmativa, quin sistema fan servir? Aplicació mòbil.

8. Quina quantitat d'obres o de pel·lícules del total que s'ofereixen estan audiodescrites? Depèn del catàleg de l'aplicació.
9. D'aquesta part d'obres o pel·lícules amb possibilitat d'audiodescripció, quantes sessions o funcions es duen a terme amb aquesta opció? No hi ha límit.
10. Preguntes sobre l'entorn
11. Es preveu que hi hagi senyalitzacions específiques de qualsevol mena per tal de facilitar l'accessibilitat als espais a les persones cegues? No.
12. Existeix alguna mena de representació tàctil de l'espai (plànols o mapes en relleu, alguna reproducció en miniatura de l'edifici...) que permeti mostrar a les persones cegues la distribució dels espais? No.
13. El lloc web s'ha dissenyat atenent les condicions d'accessibilitat de les persones cegues? Parcialment.

QÜESTIONARI SOBRE L'ACCÉS DE LES PERSONES CEGUES A LA CULTURA

Aquest qüestionari és un conjunt de preguntes relatives a l'accessibilitat de les persones cegues al sistema cultural de Barcelona. El formulari és anònim i les dades obtingudes es faran servir en un Treball de Fi de Màster (TFM) del màster en Mitjans, Comunicació i Cultura de la Universitat Autònoma de Barcelona. L'objectiu és determinar, mitjançant una mostra de 43 persones (28 amb discapacitat visual i 15 amb bon estat de visió), la percepció que té el col·lectiu de persones cegues sobre la seva relació amb el sistema cultural de Barcelona i mesurar l'eficàcia de les mesures d'accessibilitat.

Així doncs, cal que els enquestats amb discapacitat visual responguin tots els blocs de l'enquesta. Per contra, els enquestats sense discapacitat tot just han de respondre els blocs I ('Preguntes generals') i V ('Dades personals').

Bloc I. Preguntes generals.

Respongueu amb una valoració numèrica, sent 1 la possibilitat més baixa i 5, la més alta, a les següents preguntes. Penseu que en aquest primer bloc encara no es pren en consideració la qüestió de l'accessibilitat.

1. Participeu amb assiduitat en els esdeveniments culturals que es duen a terme a Barcelona?
2. És satisfactòria l'oferta cultural de la ciutat?
3. Considereu que teniu a l'abast prou coneixement sobre l'agenda i els esdeveniments culturals de la ciutat?

Valoreu de forma numèrica el grau de freqüència amb que participeu en els següents espais o gèneres de la cultura:

4. Museus.
5. Teatre.
6. Cinema.
7. Televisió.
8. Considereu que llegiu amb freqüència? Valoreu amb una nota.
9. Llegiu en català?
10. Amb quin grau de freqüència acudiu a les biblioteques públiques?

Bloc II. Preguntes relatives al grau d'accessibilitat en la cultura.

Aquest segon bloc és també general i incorpora el factor de l'accessibilitat. Cal respondre també de forma numèrica entre 1 i 5.

11. En línies generals, valoreu numèricament l'oferta cultural de Barcelona en relació amb les condicions d'accessibilitat que s'hi ofereixen. 2,28.
12. Empreu les eines i les adaptacions que faciliten l'accessibilitat als esdeveniments culturals? 4,07.
13. Us sentiu satisfet amb la qualitat de les mesures d'accessibilitat que hi ha actualment per tal de garantir l'accés a la cultura a Barcelona? 2,71.
14. Estan prou escampades i implantades arreu del sistema cultural barceloní aquestes mesures d'accessibilitat? 2.
15. Teniu a l'abast prou informació sobre les adaptacions i les mesures d'accessibilitat que hi ha en l'àmbit cultural? 2,57.
16. Quina valoració farieu de la incorporació dels nous mitjans tecnològics? 3,28.

Desglosat per àmbits, valoreu els següents espais de la cultura amb una nota en relació amb el grau d'implantació de les mesures d'accessibilitat incorporades.

17. Museus. 2,53.
18. Teatre. 2,39.
19. Cinema. 1,81.
20. Televisió. 2,28.

Bloc III. Preguntes específiques sobre les condicions de l'accessibilitat.

Aquest Bloc III servirà per a determinar de manera més acurada quina és la relació de les persones cegues amb les adaptacions i les mesures d'accessibilitat a la cultura. Cal respondre també amb una valoració numèrica, sent '1' la nota més baixa i '5' la més alta.

MUSEUS I EXPOSICIONS

- 21. Esteu satisfet amb la qualitat de les mesures d'accessibilitat incorporades als museus de Barcelona? 2,64.
- 22. Teniu prou informació sobre quines adaptacions i ajudes existeixen en l'accessibilitat als museus? 2,25.
- 23. Us resulten útils les audioguies? 3,92.
- 24. Considereu que els treballadors estan prou formats en relació amb la qüestió de la diversitat funcional? 2,35.
- 25. Us resulten útils les maquetes, miniatures i reproduccions tàctils? 4,14.

TEATRE, CINEMA I TELEVISIÓ

- 26. Esteu satisfet amb les mesures d'accessibilitat mitjançant audiodescripció a les funcions teatrals, les sessions de cinema a Barcelona i la televisió? 3,28.
- 27. Com valoreu el nombre de teatres i sales de cinema que incorporen aquestes mesures? 1,85.
- 28. Com valoreu el percentatge d'hores d'emissió audiodescrita de Televisió de Catalunya (TV3)? 3,35.
- 29. Com valoreu la tasca dels audiodescriptors? 4.
- 30. Com valoreu les veus sintètiques en les audiodescripcions? 2,42.

ENTORN

Valoreu les adaptacions i ajudes per a l'autonomia personal (ordenació racional de l'espai, encaminaments, indicadors en relleu o braille, etc...) en relació amb els equipaments dels següents àmbits.

- 31. Teatres. 1,77.

32. Cinemes. 1,61.

33. Museus. 2,26.

Bloc IV. Món editorial.

34. Considereu que el món editorial en general (llibres de qualsevol gènere, diaris, revistes...) és accessible? Valoreu amb una nota. 2,82.

35. Considereu que el món editorial (la mateixa qüestió que abans) específicament en català és accessible? 2,46.

En cas que hagueu valorat el món editorial català en concret amb una nota més baixa que el món editorial en general, podríeu escollir de la següent llista d'opcions quines són les causes d'aquesta situació? En podeu triar més d'una.

36. La pressió del mercat. Un sector tan petit no ha considerat prioritari o no ha pogut afrontar aquesta problemàtica, atès que no és rendible. 5/6.

37. Manca de mitjans. Ara per ara, no hi ha eines per a dur a terme avenços significatius en aquesta matèria. 1/6.

38. Manca d'iniciativa política. Cal fer més feina des de l'àmbit institucional per tal d'afavorir l'accés de les persones cegues al món editorial. 5/6.

39. Factors relatius a la demanda. En realitat, el col·lectiu no mostra un veritable interès o no considera aquesta problemàtica com a central. 0/6

40. És fàcil trobar material escolar, formatiu o acadèmic? 2,11.

41. És fàcil trobar novetats editorials? 2,21.

42. És fàcil trobar best-sellers? 3,17.

43. És fàcil trobar premsa i revistes? 2,75

44. El fons de llibres en català a l'abast és satisfactori? 2,17.

45. Considereu que la situació de ceguesa (en relació amb el sistema editorial) condiciona el vostre hàbit de lectura? Valoreu amb una nota, tenint en compte que 5 voldria dir 'el condiciona molt' i 1, 'gens'. 2,92.
46. Quina valoració feu de les noves tecnologies pel que fa a l'accés a la lectura? 4,35.
47. Amb quina freqüència llegiu mitjançant formats digitals (ebook, PDF, doc o similars? 3,64.
48. Amb quina freqüència llegiu mitjançant enregistraments de veu? 3,42.
49. Amb quina freqüència llegiu en braille? No respongueu a la pregunta si no coneixeu el codi braille. 3,09.
50. Amb quina freqüència llegiu en tinta (encara que sigui fent servir ampliacions)? Si no empreu textos en tinta , no respongueu a la pregunta. 3,8.

Bloc V. Dades personals.

Edat.

Sexe.

Nivell d'estudis completats.

Situació d'activitat (treballador, estudiant, aturat o jubilat).

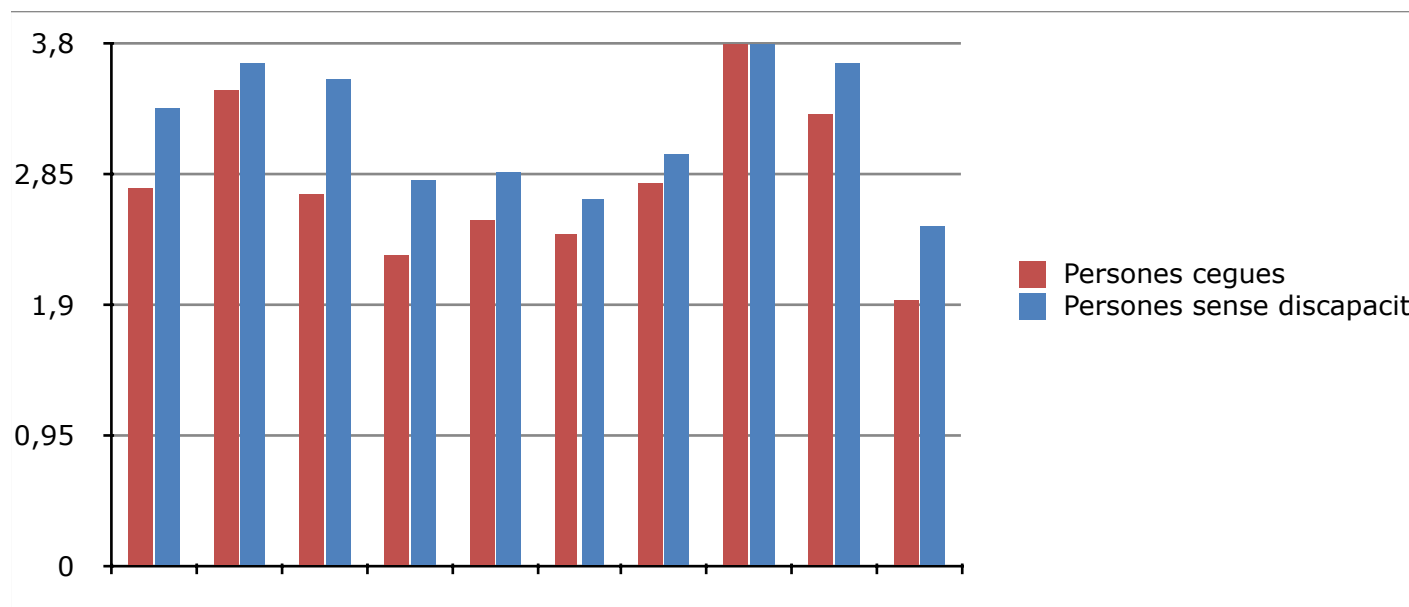
Grau de ceguesa (no, total o parcial).

Sabeu llegir braille? Valoreu el vostre grau de coneixement entre 1 i 5, sent 1 un coneixement nul del codi i 5, un nivell de lectura perfecte.

RESULTATS DE LES FITXES

GRÀFIC CECS

Nº PREG	CECS	NO CECS
1	2,75	3,33
2	3,46	3,66
3	2,71	3,53
4	2,25	2,8
5	2,5	2,86
6	2,42	2,66
7	2,78	3
8	3,78	3,8
9	3,28	3,66
10	1,92	2,46

Com s'ha explicat, s'han realitzat un total de quinze fitxes amb la pretensió d'analitzar un conjunt d'equipaments culturals representatius de la realitat de Barcelona pel que fa a l'accessibilitat. En aquest capítol miraré de desenvolupar i explicitar el sentit de les preguntes que he fet servir com a indicadors i també explicar el significat de cada resposta. Més endavant, en l'apartat de Conclusions, intentaré relacionar els resultats i oferir algunes conclusions de rellevància.

La idea de dur a terme aquestes fitxes ha estat fixar un seguit d'indicadors que poguessin servir per a oferir una visió unificada del grau d'accessibilitat i del grau d'implementació de les mesures i adaptacions. Per tal de reduir al màxim la possibilitat d'introduir la meua valoració personal en els criteris d'avaluació he considerat que només hi podia haver tres possibles respostes: 'Sí', 'No' i 'Parcialment'.

Certament, és un model d'anàlisi que no permet aprofundir en qüestions de certa complexitat, tot i que és igualment cert que l'objectiu d'aquestes fitxes no és tant dur a terme una anàlisi exhaustiva com dibuixar una panoràmica representativa de la realitat cultural, amb una finalitat molt clara de resultar una eina útil per a una proposta de polítiques culturals. En tot cas, resultaria interessantíssim endinsar-se en un estudi en profunditat d'aquestes qüestions, i no només a Barcelona, i atesa la manca d'estudis realitzats en aquest tema, si aquesta proposta metodològica pogués resultar d'alguna manera profitosa, tant de bo es pogués afinar la proposta i aprofundir en el coneixement de la matèria.

Així doncs, Les fitxes recullen tres blocs de preguntes: 'Preguntes generals', 'Qüestions específiques dels continguts' i 'Qüestions sobre l'entorn. Amb un total de deu o dotze qüestions que he anat responent a través de visites als espais, entrevistes amb personal de l'equipament i consultes en la informació que ofereixen els equipaments i altres fonts. En principi, el plantejament era respondre només amb dues opcions ('Sí' o 'No'), la qual cosa m'hauria servit molt a l'hora d'obtenir uns indicadors fàcilment interpretables en termes quantitatius, i no qualitatius. Finalment, atès que la complexitat d'alguns espais no podia ser simplificada en una resposta afirmativa o negativa (què passava si no s'havia intervingut en el fons i aquest era ja en part accessible?) i em vaig inclinar per incloure-hi una tercera resposta intermitja.

Pel que fa a les 'Qüestions generals', són preguntes que tracten d'esbrinar amb quin grau d'implicació actua un equipament pel que fa a l'accessibilitat. En aquest sentit, He observat si es planifica o si existeix alguna estratègia a l'hora d'incidir en aquesta problemàtica, si els treballadors tenen formació en aquesta matèria, si es promociona la participació de les persones amb discapacitat i altres preguntes d'aquest tipus.

En aquest sentit, voldria explicitar el sentit d'algunes qüestions que potser només per l'enunciat no siguin absolutament comprensibles. La primera pregunta, en resum, cerca saber si l'equipament ha elaborat de forma més o menys sistemàtica un pla d'actuació pel que fa a l'accessibilitat. En aquesta qüestió he trobat força escaient introduir la resposta 'Parcialment' (de fet, es veurà que la major part dels equipaments tenen aquest resultat), pel motiu que en general cap centre duu a terme d'una forma pautaada una feina d'accessibilitat i, en conseqüència, la resposta hauria d'haver estat en principi negativa. Així i tot, m'ha semblat en aquest cas que la resposta del 'No' tampoc no faria justícia a alguns centres que amb una certa freqüència duen a terme intervencions en el seu espai cultural per tal de fer-lo accessible.

En qualsevol cas, m'agradaria ressaltar, per exemple, el cas de TV3, el qual resulta paradigmàtic en la planificació del disseny universal als continguts audiovisuals que emet. TV3 té el Departament de Subtitulació i Audiodescripció, un departament de professionals de la llengua, de la traducció i dels mitjans, el qual s'encarrega de retolar els continguts per a les persones sordes i elaborar la línia d'àudio amb audiodescripció per a les persones cegues.

La Pedrera és un altre espai que ha planificat la seva actuació amb un seguit de fórmules i eines que han permès desenvolupar unes mesures d'accessibilitat molt adequades. Em sembla també interessant destacar aquest espai en la mesura que resulta un exemple diferent a TV3, ja que sense una inversió elevada ha aconseguit oferir unes condicions d'accessibilitat molt satisfactòries.

En l'altre cantó caldria situar BTV, de la qual no s'ha pogut trobar cap acció ni intervenció relativa a la matèria de l'accessibilitat. En tot cas, pels nivells d'audiència de la cadena sembla que no es viu aquest fet com una problemàtica alarmant, tot i que és de fet la primera televisió local de Catalunya i abasta un nombre considerable d'espectadors. Tanmateix, els museus pictòrics tampoc no mostren uns nivells de planificació adequats pel que fa a aquesta matèria.

L'avaluació de la qualitat de l'accés també em sembla un aspecte interessant, tot i que acaba per resultar un valor molt lligat a la primera pregunta, encara que no absolutament. En tot cas, TV3 torna a tenir un paper molt positiu en aquest indicador, ja que s'han articulat diversos mecanismes de control i revisió de temàtiques molt diferents, i una d'aquestes qüestions és l'accessibilitat. En l'Informe en relació amb el compliment de les missions específiques del servei públic de la Generalitat de Catalunya del 2012 (a hores d'ara el darrer publicat) avalua en el seu apartat 2.3 i en el 3.5 aquesta circumstància. En la resta de casos analitzats no s'ha detectat cap esforç remarcable pel que fa a l'examen de la qualitat de l'accés en el cas concret de les persones amb discapacitat.

Una altra qüestió que m'ha semblat interessant, i que també era difícil de respondre sense la possibilitat del 'parcialment', ha estat la qüestió de la formació dels treballadors en aquesta temàtica. Hi ha diversos espais que ofereixen visites guiades específiques per a grups de persones amb discapacitat, i sempre que s'ha detectat aquesta possibilitat (com és ara el cas del CCCB, el Palau de la Música, el MUHBA o el Liceu) ha estat valorat com a mínim amb 'Parcialment'. El motiu és que, tot i no haver-hi efectivament uns coneixements mínims en la matèria per als treballadors, és cert que es preveu una forma de visita específica.

S'ha formulat, també, un indicador relatiu a la promoció de l'accés de les persones amb discapacitat. En aquest sentit, he tingut en compte sobretot dos factors: si hi havia campanyes comunicatives específiques per tal de fer arribar les condicions d'accessibilitat a les persones amb discapacitat i si existien mesures com ara tarifes reduïdes. El paper en concret de La Pedrera resulta molt positiu, en aquest sentit, tot i que en línies generals els resultats no són gaire satisfactoris, sobretot pel que fa als cinemes.

Pel que fa a les mesures de tarifes reduïdes per a persones amb discapacitat, veig que és una eina de promoció de l'accés força útil i interessant de valorar. En tot cas, cal destacar que des de la Generalitat s'impulsa el programa Apropa Cultura, un programa de reducció del preu per a grups de col·lectius en situació de vulnerabilitat social, al qual nombrosos equipaments (Museu Arqueològic, Museu d'Història de Catalunya o TNC, entre d'altres) s'hi troben adherits. En tant que aquesta tarifa específica representava una forma de promoció de la participació ja s'ha valorat com a mínim amb 'Parcialment'.

Pel que fa a les qüestions específiques sobre l'accessibilitat al fons o als continguts de cada àmbit, s'han elaborat tres tipus de qüestionaris: per a espais escènics i cinemes, per a museus i, en darrer lloc, per a televisions. S'han fet servir quatre o cinc indicadors, depenent del cas, per tal de configurar un mapa representatiu de la situació dels diferents espais.

Així doncs, pel que fa als museus sens dubte el model paradigmàtic és el de la Pedrera, per bé que el CosmoCaixa o el Museu Blau també han dut a terme esforços interessants i reeixits per tal de fer accessibles els seus fons. Els museus pictòrics (Arts Santa Mònica, que el consider preeminentment pictòric, i el Museu Picasso) són dels equipaments analitzats més endarrerits, per bé que els motius resulten evidents. En general, apareix una sort de regla de tres en la qual els equipaments que gestionen un fons amb majors dificultats d'accessibilitat (en aquest sentit, la primera pregunta d'aquest bloc resulta esclaridora) són també els que tendeixen a dur-hi a terme menys intervencions.

D'altra banda, museus amb un fons que resulta només parcialment accessible, com ara l'Arqueològic o el Blau, presenten més facilitats a l'hora d'accedir al fons.

Pel que fa als teatres i escenaris, en general es mostra una fesonomia força semblant pel que fa a la situació d'accessibilitat. En tot cas, val a dir que més enllà d'esdeveniments concrets, costa de trobar espais culturals que siguin capaços de programar amb una certa periodicitat una agenda de teatre accessible, més enllà del TNC o del Teatre Lliure i, en part, el Grec. En aquest sentit, la complexitat de trobar un professional de l'audiodescripció, així com la necessitat de disposar mitjans tecnològics adequats (aparells d'àudio que transmetin

mitjançant un auricular l'explicació de l'audiodescriptor), resulta sens dubte un fre a l'hora de proposar-se avançar en aquest àmbit. Cal destacar, en qualsevol cas, que totes les obres del TNC i del Teatre Lliure tenen si més no una funció accessible per a cada obra de l'agenda.

Pel que fa al Gran Teatre del Liceu, recentment (al juliol d'enguany) ha desenvolupat una aplicació per a mòbils, Barcelona Òpera Accés, que pot resultar molt interessant pel que fa a les possibilitats d'accessibilitat als escenaris. En tot cas, com a contrapunt cal esmentar les precaucions entre alguns grups de persones cegues pel que fa als ajuts tecnològics, sobretot aquells que funcionen mitjançant aplicacions de mòbil.

Pel que fa a l'estat dels cinemes, m'he fixat tot just en dues sales que incorporen mesures d'accessibilitat: Cinemes Girona i Cinemes Icària. És amb tota seguretat el cinema un dels àmbits culturals més deficitaris en matèria d'accessibilitat, si més no pel que ateny al grau d'implementació arreu de la ciutat d'aquestes mesures. Els cinemes Girona incorporen adesiara en la seva programació pel·lícules amb audiodescripció, amb un audiodescriptor professional, tot i que no fixen una periodicitat en aquests passis. Pel que fa als Cinemes Icària, és una sala que pertany a una empresa anomenada Yelmo, la qual ha signat un acord amb els dissenyadors d'una aplicació anomenada WhatsCine, la qual permet escoltar una audiodescripció de la pel·lícula a través dels auriculars del mòbil, quan aquest queda enllaçat a la xarxa de la sala. De fet, l'empresa Yelmo té cinemes també a Tarragona i a Sant Cugat del Vallès i tots dos incorporen també aquestes mesures d'accessibilitat. Per bé que no són totes les pel·lícules (ni prop fer-hi), qualsevol pel·lícula amb possibilitat d'audiodescripció a través de l'aplicació pot ser vista de forma accessible tantes vegades com es vulgui.

En darrer lloc, tenim la situació de les televisions a Catalunya. Com es pot veure, en la tria m'he limitat a escollir dues televisions públiques. Resumidament, aquesta tria s'ha produït per dos motius, d'una banda, per l'obligació dels mitjans públics d'exercir una funció d'exemplaritat i, de l'altra, perquè llevat de certes excepcions, la implementació de mesures d'accessibilitat en les televisions privades és força minsa. Així i tot, també s'observa un contrast molt accentuat, tot i que en part comprensible, entre TV3 i BTV. La televisió pública catalana ha dut a terme un esforç considerable en l'emissió de programació audiodescrita,

força concentrada en els continguts de ficció. Per la seva banda, malauradament, no es pot destacar cap mesura d'accessibilitat en la cadena de televisió de Barcelona.

Pel que fa al darrer bloc de qüestions, m'ha semblat de molta rellevància analitzar el grau d'accessibilitat de l'entorn, tant físic com digital. Pel que fa als entorns físics, en general els museus presenten certes ajudes per a l'orientació autònoma de les persones cegues, com ara encaminaments, manca de barreres arquitectòniques o una ordenació racional de l'espai i de la distribució de l'interior. Els teatres si fa no fa es troben en una situació semblant i no es pot esmentar cap excepció remarcable, ni per bé ni per mal.

D'altra banda, els plànols en relleu o les reproduccions a escala representen una eina molt eficaç per ajudar a mostrar l'espai a les persones cegues i, per tant, era rellevant incloure aquest indicador. De fet, amb els mitjans tecnològics actuals, per exemple les impressores en tres dimensions, resulta relativament fàcil i força barat elaborar material d'aquesta mena. Sigui com sigui, la realitat és que gairebé només el MUHBA disposa d'unes ajudes d'aquesta mena, i cal recordar que només té aquesta eina l'equipament de plaça del Rei, ja que la resta d'espais gestionats pel Museu d'Història no incorporen aquestes mesures.

Ja per acabar, la qüestió de l'accessibilitat web i a les aplicacions resulta força interessant, sobretot si és té en compte que el mitjà digital ofereix una alternativa molt útil al paper, que resulta impracticable. El disseny accessible d'un lloc web passa per la distribució ordenada de les pàgines a través de les etiquetes i les descripcions de les capçaleres, dels enllaços, dels elements gràfics i, en general, de qualsevol element gràfic que pugués tenir importància en la pàgina. Hi ha un codi i uns protocols per tal d'adaptar la pàgina web i s'ha valorat amb el 'Sí' sempre que aquest protocol era mínimament respectat. Així i tot, gairebé la totalitat dels llocs web han estat valorats amb 'Parcialment', ja que la informació resulta sovint accessible per als programaris de síntesi de veu fins i tot en casos que el disseny web sigui deficitari.

Pel que fa a TV3 i BTV, he inclòs la qüestió de l'aplicació mòbil, ja que resulta una via cada vegada més sovintejada a l'hora d'accedir a les emissions. El criteri ha estat just el mateix

que l'aplicat als llocs web i la resposta, si fa no fa, també la mateixa. L'aplicació presenta diferents espais i regions la navegació a través de la qual resulta inadequada, a causa de la manca d'unes etiquetes correctes o de controls poc intuïtius per als usuaris de programaris específics.

VALORACIÓ DELS RESULTATS DE L'ENQUESTA

En aquest capítol s'explicaran els resultats obtinguts en l'enquesta i s'intentarà explicitar el sentit d'algunes preguntes que puguin resultar complexes en la seva comprensió, així com destacar els valors que resultin més rellevants. El sistema de respostes s'ha dut a terme a través d'una valoració numèrica, ja que he entès que representava la forma més directa per tal d'obtenir uns resultats clars, alhora que l'enquestat tingués una resposta intuïtiva.

Pel que fa a les preguntes de l'enquesta, el formulari està compost per un total de cinquanta qüestions, més cinc relatives a dades personals. Comptant el bloc de dades personals, s'han elaborat cinc blocs, que s'han organitzat de l'àmbit més general al més concret. El darrer bloc s'ha referit just a qüestions relatives a la lectura. Resumidament, la pretensió d'aquestes enquestes ha estat esbossar una aproximació a la percepció de les persones cegues pel que fa a l'accessibilitat cultural, per tal d'obtenir un coneixement precís de les mancances i deficiències en aquest àmbit. Conjuntament, l'elaboració de les fitxes i les respostes a l'enquesta, a través de la comparació dels resultats, m'ha semblat que podien esdevenir una base prou sòlida i solvent per tal de reflexionar sobre les possibilitats de l'accessibilitat cultural a Barcelona i desenvolupar una proposta de polítiques culturals coherent i sòlida.

Així doncs, el primer bloc, el bloc de 'Preguntes generals', ha estat respost no només per les 28 persones cegues que s'han oferit a participar en l'estudi, sinó que a més s'ha disposat de respostes de 15 persones sense discapacitat visual. La idea que en aquest bloc general hi hagués una participació més enllà del col·lectiu de persones cegues ha estat que he considerat útil per al coneixement de la realitat social i cultural d'aquest grup la possibilitat de encreuar i confrontar les dades dels dos grups analitzats. En el gràfic que precedeix aquest

capítol es poden trobar els resultats d'aquest primer bloc i, com a dada que cal destacar, és que invariablement les valoracions que es fan en cadascuna de les preguntes són inferiors en el col·lectiu de persones cegues al grup de persones sense discapacitat.

En aquest punt inicial, voldria apuntar dues precaucions que caldria prendre a l'hora de llegir els resultats de l'enquesta i que, si més no en part, cal assumir com a aspectes millorables (en l'annex del treball es poden observar els resultats de cadascun dels enquestats). La primera qüestió, i la menys greu, és que la mostra és reduïda, potser massa, i segurament si el treball pogués continuar (la qual cosa em sembla que seria molt interessant) estic convençut que es podrien acabar d'afinar les xifres obtingudes. En qualsevol cas, cal també dir que aquest treball en principi ha servit per tal de comprovar la validesa d'aquest mètode d'estudi i, assumint que a causa del volum que havia de tenir el treball la mostra no permetia créixer més, crec que al menys aquests resultats ja donen lloc a endevinar tendències i acostar-se a la realitat social i cultural del col·lectiu de persones cegues en una primera temptativa.

La segona qüestió que voldria introduir, molt lligada a la primera, és la varietat en els perfils sociològics. Com es veu, les dades personals ofereixen informació relativa a la situació laboral, l'edat o el nivell d'estudis completat, un apartat que, encara que era opcional, tots els participants amablement han volgut respondre. Així doncs, la forma de dur a terme les enquestes ha estat l'entrevista telefònica de contactes obtinguts a través d'associacions de persones cegues i les respostes en línia a través del correu electrònic. Així doncs, veig que possiblement en aquest punt hi han pogut aparèixer dos biaixos que resulten una distorsió en els resultats. En primer lloc, per bé que la enquesta és anònima, el fet que una persona formuli preguntes relatives als hàbits culturals empeny, com és comprensible, a donar uns resultats més elevats. La segona qüestió, que em sembla que a diferència del factor d'abans podria ser corregida amb una mostra més àmplia, és el perfil sociològic dels enquestats. El fet d'haver cercat participants en associacions ha suposat ja un filtre sociològic per diversos motius. En primer lloc, cal imaginar que els ciutadans associats mostren un major grau de participació en la vida col·lectiva i, per conseqüència, també en la vida cultural. En segon lloc, sembla també evident que l'elevat grau de formació de bona part dels enquestats deu haver sobredimensionat certs resultats.

Fetes aquestes prevencions, cal acostar-se llavors als resultats i intentar observar tendències, cosa que, insistesc, em sembla que així i tot és absolutament possible. Pel que fa al primer bloc, veig que més enllà que el suspens (nota inferior a 3) sigui la tònica en bona part dels casos, llevat de les preguntes relatives a la lectura, el que em sembla rellevant és que cap valor de les persones cegues és superior al dels enquestats sense discapacitat. Si de cas, observaria especialment l'1,8 de l'ús de les biblioteques per part de les persones cegues, un valor que segurament encara seria més baix si el nombre d'estudiants hagués estat més reduït. Cal igualment observar que també apareix una esgerda importantíssima entre els cecs totals i els cecs parcials pel que fa a l'ús de les biblioteques, clarament en favor d'aquests darrers.

Pel que fa al segon bloc de preguntes, les relatives a les qüestions generals de l'accessibilitat, cal assenyalar un seguit d'aspectes. En primer lloc, les mitjanes no ofereixen resultats engrescadors en la mesura que pocs valors se salven dels suspens. Destacaria, en primer lloc, una problemàtica que no està directament lligada amb l'accés als continguts, tot i que en realitat és crucial per a la situació d'accessibilitat, i és el disseny dels entorns i dels espais. Els museus no mostren una situació del tot dramàtica en aquest sentit, tot i que teatres i sobretot cinemes mostren uns valors força baixos.

Així, em sembla interessant remarcar que la qualitat de les mesures no rep una valoració en excés dolenta i, el que resulta important, gairebé tothom coincideix a fer servir les ajudes quan hi són (entre els enquestats amb baixa visió davalla aquest valor). Els audiodescriptors, les reproduccions en petita escala i les audioguies, per aquest ordre, reben les millors qualificacions. Hi ha una percepció en tot cas dolenta pel que fa a la informació que s'obté dels espais i encara més baixa en relació amb el nombre d'equipaments que incorporen mesures d'accessibilitat. Destacaria també l'esgerda tecnològica que apareix entre els usuaris més joves, que valoren més positivament els nous mitjans d'accessibilitat que els enquestats de més edat.

Pel que fa al tercer bloc, s'intenta afinar en les qüestions de les ajudes d'accessibilitat de cada àmbit cultural. Els resultats aprofundeixen en el que s'anticipa en el segon bloc. Pel que fa als museus, destacaria la qüestió relativa a la formació dels treballadors en matèria de discapacitat, que amb prou feines obté un 2,3.

Pel que fa a les qüestions relatives a l'audiodescripció, sembla que la funció dels audiodescriptors està molt ben valorada (4,1), encara que les audiodescripcions a través d'enregistraments no estan gaire ben valorades. La valoració, en tot cas, minva pel que fa a la quantitat d'espais, així com en la qualitat de l'accés pel que fa a l'entorn, cosa que faria caure la percepció dels teatres i, sobretot, dels cinemes. Cal destacar, a més, que TV3 rep una valoració molt notable pel que fa a les hores d'audiodescripció, per damunt de la televisió en general.

Les qüestions del darrer bloc investiguen la relació amb la literatura i els mitjans de comunicació escrits dels enquestats. El primer tret que destacaria és que el col·lectiu de persones cegues mostra una tendència clara cap a l'hàbit de la lectura, que en l'apartat de conclusions miraré d'explicar i desenvolupar. En la comparativa del primer bloc sobre l'hàbit general de lectura mostrava una diferència anecdòtica de dues centèsimes en favor dels enquestats sense discapacitat, la qual cosa és tècnicament un empat. No obstant això, en la mateixa comparativa introduint el factor de l'hàbit de lectura en català la diferència es dispara fins a gairebé mig punt.

En aquest sentit, la majoria d'enquestats han considerat que el món editorial català era tan accessible com el món editorial sense tenir en consideració la qüestió idiomàtica, per bé que ningú no ha considerat que el món editorial català estigui en més bones condicions d'accessibilitat. Tot seguit hi havia quatre qüestions que calia respondre amb 'Sí' o 'No', les quals només s'havien de respondre en el cas que la valoració del món editorial català hagués estat inferior al general.

Aquest mecanisme de preguntes encadenades, cal dir-ho, no ha donat els resultats que intuïa, tot i que analitzat amb la resta de qüestions sembla que els valors de la llengua catalana es mostren com a clarament deficientes en relació amb els valors generals. Potser caldria atribuir aquest decalatge en les respostes a un error en la redacció de l'enquesta, en la mesura que el sistema de preguntes era massa complex en un apartat final del formulari. Sigui com sigui, el fons de llibres en català obté una valoració prou negativa (2,1), cosa que, unida a l'hàbit de lectura en català, mostra que els indicadors són si més no millorables.

Pel que fa als llibres disponibles, em semblava molt interessant conèixer, per raons òbvies, la percepció de l'accessibilitat dels materials acadèmics, escolars o formatius, un valor que de forma inexcusable s'hauria de treballar per tal que fos positiu. Per contra, obté un 2,1, la nota més baixa en relació amb l'accessibilitat dels llibres. Les novetats editorials tampoc no se salven de suspendre, tot i que sembla que hi ha conformitat pel que fa a la possibilitat d'accedir als llibres més venuts.

En darrer lloc, hi ha preguntes sobre la forma com s'accedeix a la literatura i els hàbits de lectura. S'ha formulat una pregunta sobre la percepció del grau de limitació que ha suposat la situació de ceguesa, tant pel que fa a l'hàbit com pel que fa a la tria dels títols possibles. Sembla que la resposta queda condicionada pel component subjectiu, difícil de mesurar numèricament, hi ha molta fluctuació pel que fa als resultats, cosa que fa que la mitjana es mantingui propera al 3 i, en definitiva, que sigui difícil d'interpretar.

Pel que fa als nous mitjans tecnològics i la lectura, hi ha molt de consens a valorar-los positivament i, en aquest cas, l'esquerda tecnològica, que també hi és, sembla que no apareix amb tanta fondària. L'ús dels mitjans digitals per a la lectura és alta, tant per a cecs totals com per a parcials, i si en un futur es pogués elaborar una sèrie històrica de resultats aventuraria a dir que de cada vegada creixerà més, segurament en detriment del braille. El braille, en tot cas, sembla que es mostra com un codi d'ús gairebé restringit per a cecs totals, els quals el dominen perfectament i el fan servir molt sovint. Els enregistraments són una forma de lectura també amb bon arrelament entre el col·lectiu, independentment del grau de ceguesa, i la lectura en tinta per a les persones amb baixa visió resulta també una opció molt recurrent.

CONCLUSIONS

En aquest capítol voldria explicar quines són les conclusions més rellevants que es poden extreure de la lectura conjunta de les fitxes d'accessibilitat i dels resultats de les enquestes. Així doncs, d'entrada cal destacar que les dues vies d'avaluació resulten en definitiva les

dues cares de la mateixa moneda, una temptativa d'acostar-se a la realitat de l'accessibilitat des d'una perspectiva objectiva i, d'una altra banda, recollint la percepció del grup estudiat, el qual és, en resum, l'indicador més fiable a l'hora de conèixer la validesa d'aquestes mesures.

En aquest sentit, veig que els indicadors obtinguts a través dels dos mètodes coincideixen, de tal manera que permeten arribar a un seguit de conclusions de forma fiable. Tot seguit intentaré destacar les que em semblen més rellevants, ja sigui per la seva importància, ja sigui perquè podien passar desapercebudes, amb el nexce que siguin rellevants per a l'elaboració de la proposta de polítiques culturals.

En primer lloc, pel que fa a les qüestions generals, en l'enquesta hi ha uns valors baixos, innegablement baixos, tot i que no mostren una situació dramàtica. Com es pot interpretar això? Podem veure que en les fitxes en general els museus incorporen mesures d'accessibilitat, ni que sigui parcialment. Pel que fa a les enquestes, les percepcions del col·lectiu de persones cegues pel que fa a les notes de la qualitat de l'accessibilitat es mouen per la franja baixa del 2, la qual cosa suposa un suspens, tot i que no un estat de despreocupació, en podríem dir.

En aquest sentit, vincul directament l'existència d'una planificació ben articulada que intervingui en la situació de l'accessibilitat de l'entorn cultural a la garantia d'un disseny universal de qualitat. En qualsevol cas, la manca de planificacions més o menys complertes no implica que els equipaments i àmbits culturals hagin desatès aquesta qüestió, sinó que l'han tractada d'una forma més aviat intuïtiva i expeditiva, sens dubte carregada de bones intencions. En qualsevol cas, no es pot atribuir, no totalment, la responsabilitat de la situació als equipaments i institucions culturals, ja que segurament el problema de fons sigui la manca de criteris i fórmules de consens consolidades que ajudin a no anar a les palpenes en aquesta qüestió.

Segurament, si existissin els mecanismes d'anàlisi i d'assessorament al voltant de la problemàtica de l'accessibilitat, encara que el disseny universal no tingués (com no el té ara)

un caràcter d'obligat compliment, es podria avançar amb més decisió. En tot cas, em sembla que difícilment es podrà avançar més fermament en aquesta qüestió si des de la posició de les institucions públiques i culturals no s'afavoreixen espais de debat i reflexió sobre la qüestió, que permetin consensos clars i que, en definitiva, des d'una actitud proactiva del col·lectiu de persones cegues hi hagi una participació compromesa en la qüestió, la qual de fet ja hi és.

Els espais i institucions públics haurien de fer passes clares en aquest àmbit i, de fet, com es veu en el cas de TV3 això ja passa, tot i que no sempre, en la mesura que, insistesc, no s'ha aconseguit unificar clarament la via d'intervenció i els criteris. És de destacar, si de cas, que la situació és més precària en els entorns culturals i mediàtics pertanyents al sector privat, per la qual cosa el sector públic té una doble obligació de construir entorns accessibles: d'una banda, per la necessitat que el disseny universal posi fi a la discriminació en l'accés i, de l'altra, per tal que esdevingui un far que guiï les actuacions dels àmbits culturals privats. En tot cas, en l'apartat de comentari dels resultats ja s'han destacat alguns exemples, com ara la manca de cinemes accessibles (els observats són els únics que em consta que inclouen mesures d'accessibilitat), les televisions privades (no he observat cap ni una de privada, ja que, de fet, no hi havia gaire cosa a observar), així com, afegiria, la manca tradicional de compromís del sector editorial.

Així doncs, destacaria a més d'aquesta responsabilitat afegida del sector públic, la necessitat d'intervenir de forma estratègica en certs àmbits i fixant-se en factors concrets. La qüestió dels museus pictòrics, per exemple, és un àmbit que resulta deficient, per bé que les raons d'aquesta circumstància siguin comprensibles, i caldria tanmateix fixar-se en una problemàtica que segurament ha restat amagada, però que resulta igualment important, que és la necessitat de facilitar l'autonomia personal en els desplaçaments dins els entorns culturals. Els museus tenen la millor valoració, tot i que és baixa també, i els teatres, però sobretot els cinemes, mostren també aquest dèficit. Sembla evident que difícilment els continguts podran ser accessibles si, de fet, els espais no es troben preparats perquè els visitants amb discapacitat hi arribin.

Fet i fet, la qüestió de la reflexió de l'organització dels espais i la inclusió demana també ser pensat. Hi ha museus com ara el Louvre a París o El Prado a Madrid que han incorporat

unes mesures d'accessibilitat realment molt interessants i efectives, que cal valorar sense vacil·lacions de forma molt positiva. En tot cas, caldria apuntar que els dos museus han habilitat una sala exclusiva, i faig servir aquesta paraula amb tota la intenció, per al fons accessible per a persones cegues. Entenc que en la mesura que es vagi avançant en aquestes qüestions la reflexió sobre els espais serà cada vegada més pertinent i s'hauran de cercar els models més inclusius que, mitjançant una organització intel·ligent de l'espai, permetin avançar cap a la introducció normal dels elements d'accessibilitat en els recorreguts ordinaris del museu..

Una altra qüestió que demana ser atesa és la incorporació dels nous mitjans tecnològics, uns mitjans que, amb tota seguretat, de mica en mica guanyaran més pes en la relació entre la persona amb discapacitat i la cultura. Cal veure aquests progressos tècnics com a èxits rotunds, uns avenços que segurament no podrem valorar prou des de la perspectiva de l'accessibilitat. En tot cas, aquesta utilitat innegable de la tecnologia no hauria d'esdevenir una passió cega que dugués a amagar alguns problemes que tanmateix encara hi són i que, de fet, amb aquests progressos apareixen potenciats o amb altres formes.

Així doncs, cal estar atents a l'aparició de tres possibles esquerdes: la tecnològica, que és en realitat la principal, la generacional i l'econòmica, les quals deriven de la primera. L'esquerda tecnològica és molt evident: pot passar que les bones condicions d'accessibilitat quedessin restringides a la possessió de certs aparells i al domini de certs codis tecnològics. Aquest problema, en tot cas, a mesura que passin els anys (si és que mai la voràgine dels progressos digitals s'apaivaga) s'hauria de diluir, tot i que en general cal tenir present que les persones amb discapacitat poden mostrar més dificultats en l'assimilació de certs canvis.

L'esquerda econòmica té a veure amb la situació que certes condicions d'accessibilitat puguin quedar lligades a la possessió de certs aparells, els quals tenen un preu en el mercat sovint força car. Val a dir, en aquest sentit, que s'observa que la vida d'una persona amb discapacitat acostuma a mostrar unes despeses ocultes que són molt difícils de calcular. En darrer lloc, l'enquesta també mostra que la valoració dels mitjans tecnològics creix entre els segments d'edat més baixos i minva entre les persones d'edat més avançada. Cal que aquest factor sigui també valorat a l'hora d'implementar mesures i ajudes d'accessibilitat.

En tot cas, i ja entrant en la qüestió de la literatura i accessibilitat al text escrit, és interessant també observar que l'esquerda tecnològica queda diluïda en la valoració dels ajuts dels nous mitjans en aquest àmbit. Aquesta valoració positiva cal interpretar-la a causa que el text escrit havia estat històricament un àmbit impracticable i aquestes noves eines n'han permès l'accés, cosa que té una importància que transcendeix l'estrictament cultural.

És remarcable que en la comparativa del primer bloc entre persones cegues i persones sense discapacitat l'únic indicador que reflecteix una situació d'igualtat és la de l'hàbit de lectura. L'explicació a parer meu és molt senzilla. Amb els mitjans adequats, la lectura, sigui del tipus que sigui, esdevé una activitat no només cultural, sinó també informativa o de lleure, que resulta molt fàcil de dur a terme, moltíssim en comparació amb altres activitats culturals, es pot realitzar en una situació a tots els efectes d'igualtat i en situació de solitud en el bon sentit, sense intervenció de tercers. Per posar un exemple pràctic, si una persona cega ha de triar entre mirar un film o llegir una novel·la, com a activitat d'oci, hi ha més possibilitats que tendeixi a la lectura, en qualsevol dels formats accessibles.

En tot cas, queda pendent la investigació rigorosa i sistemàtica del fons de llibres accessibles a Catalunya, una tasca que en principi m'havia fixat dur a terme en aquest treball, però atesa la manca de catàlegs funcionals m'he vist obligat a deixar de banda, ni que sigui temporalment. En tot cas, voldria resumir les principals fonts d'accés al món editorial català i afegir-hi algunes reflexions.

Així doncs, els espais amb llibres disponibles en format accessible en català són, en primer lloc, la Biblioteca Digital ONCE, de la qual no he pogut trobar dades sobre el fons específic en llengua catalana, el fons d'audiollibres de les Biblioteques de Barcelona, que n'ofereix uns 600 i, en darrer lloc, la biblioteca Tifllibros, que en disposa de 178. Més enllà d'aquestes fonts de recursos, hi ha vies d'obtenció de llibres més bàsiques, com ara l'intercanvi entre usuaris, tot i que cal destacar que l'aparició de l'ebook resulta també molt beneficiosa per a la lectura accessible. Els diaris i revistes, també afegint-se a l'era digital, acostumen a publicar bona part dels seus continguts a través de la xarxa, ja sigui a través de llocs web o a través d'aplicacions. Per bé que cal aconseguir que les aplicacions i webs

siguin accessibles per tal de llegir la informació, val a dir que s'ha viscut un canvi substancial, gairebé revolucionari, en la relació de les persones cegues amb els mitjans de comunicació escrits.

Pel que fa a publicacions periòdiques en braille, més enllà de temptatives empreses pel teixit associatiu del col·lectiu que han aparegut per temporades, només l'ONCE ha aconseguit mantenir publicacions, com ara la revista 'Il·lusió', que duguin un recorregut prou llarg. En tot cas, no es pot evitar dir que són publicacions que apareixen amb sort cada dos mesos o tres i que, encara que resulten mitjans del tot necessaris i saludables per al coneixement i la informació de les persones cegues, tenen un interès força restringit, amb continguts molt relacionats amb la vida de l'ONCE.

Tanmateix, cal destacar que gairebé la totalitat de les obres en braille en català estan emmagatzemades en la biblioteca de la Delegació Territorial de Catalunya a Barcelona i que s'han dut a terme esforços per tal de promocionar la literatura i la producció cultural de les persones cegues. En aquest sentit, hi ha el certamen literari Roc Boronat, un premi convocat per la Delegació Territorial de l'ONCE a Catalunya que va començar l'any 1997 i que se celebra anualment.

Si fa no fa, seria aquest el panorama de l'accessibilitat al text escrit a Catalunya, situació que pot ser contrastada amb els indicadors obtinguts en l'enquesta. Hi ha una sèrie de valors que em sembla que ens haurien de servir a l'hora de planificar una intervenció en aquest àmbit i hi ha qüestions que em resulten prioritàries. Un dels indicadors més rellevants és la valoració negativa (2,1) en l'accessibilitat als llibres escolars, acadèmics o formatius. Cal pensar que en la vida formativa d'un estudiant amb discapacitat, que ja presenta per ella mateixa dificultats, no prioritzar la reducció dels terminis en l'adaptació del material i la consolidació d'un fons prou solvent pot resultar decisiu en els cursos d'aquests estudiants.

A causa dels terminis en l'adaptació sembla també lògic observar que les novetats editorials triguen a aparèixer en formats accessibles, en contraposició a l'abundància de best-sellers. Pel que fa a l'accessibilitat dels llibres més venuts, cal veure que bona part de les

biblioteques digitals elaboren el seu fons segons la demanda dels usuaris, abans que no pas criteris de biblioteca convencional. Tot i que és del tot lògic que aquest sistema sigui el prioritari, en la mesura que satisfà les demandes dels usuaris de forma directa, cal dir que pot ocasionar problemes en l'elaboració d'un fons consistent i coherent.

En darrer lloc, cal destacar que el 27 de juliol del 2013 l'Organització Mundial de la Propietat Intel·lectual va signar a Marràqueix un tractat que permetia l'intercanvi lliure de llibres entre persones amb dificultats a l'hora d'accedir als textos i promovia el foment de polítiques per tal d'incidir en aquest àmbit sense por a incórrer en il·legalitats.

El fet que existeixin les bases i els acords en l'àmbit internacional haurien d'impulsar noves fórmules que facilitessin l'accés a la lectura al col·lectiu de cecs, un col·lectiu que, com hem vist, no té dificultats en la pràctica d'aquesta activitat, una vegada es troba en format accessible. Com a darrera reflexió, em sembla que els resultats tan baixos de l'ús de les biblioteques per part de les persones cegues està molt vinculat a la situació que històricament no hi havia gairebé mitjans per tal de fer accessibles aquests equipaments. Una vegada el marc jurídic i les eines tecnològiques permeten articular propostes en aquest sentit, em sembla que resulta prioritari per tal d'avançar cap a una ciutadania plena de les persones amb discapacitat que aquests equipaments facin passes per tal de promoure'n l'accés i la participació.

PART III

INTRODUCCIÓ A LA BIBLIOTECA DE CECS EN XARXA

He concretat la proposta d'un projecte de polítiques culturals relatives a les persones cegues, planificat a llarg termini amb una pretensió d'incidir en el camp cultural, en una estructura que he anomenat Biblioteca de Cecs en Xarxa. Em sembla fonamental l'articulació d'unes propostes coherents i globals sobre l'accessibilitat a la cultura que permetin un pla d'acció amb objectius definits nítidament i és per això que consider aquesta part del treball potser com la central.

La idea de 'biblioteca', com a paraula principal del projecte, m'ha semblat encertada en la mesura que reuneix un conjunt de característiques, característiques socials i culturals, que la fan idònia per a l'esperit del projecte. Així doncs, una biblioteca representa en primer lloc, òbviament, un indret que serveix de dipòsit públic de llibres, però a més a més acompleixen una funció cultural d'un abast molt més ampli. No és només pel fet de ser un espai on es guarden i s'ofereixen llibres que a Barcelona els veïns poden trobar una biblioteca a cada barri. No endebades, una biblioteca representa un espai públic que duu a terme una funció d'organització importantíssima de la vida cultural d'una societat en la mesura que acull activitats tan variades com ara xerrades i conferències de temàtica molt diversa o esdevé espai de trobada d'entitats i organitzacions socials de qualsevol tipus.

La idea de la biblioteca com a espai públic d'emmagatzematge del coneixement, d'intercanvi i adquisició de la informació, com a motor del progrés cultural d'una societat és crucial, però a més a més aquesta dimensió cultural està estretament lligada a la dimensió social, la qual cosa no és pot perdre gens de vista. Una biblioteca també representa un espai públic important en tant que punt de trobada, indret que afavoreixi l'intercanvi i el debat, que pugui servir de suport als ciutadans en les seves iniciatives, capaç de desenvolupar un projecte que, des de la dimensió cultural, actuï amb un sentit de responsabilitat social i que, en definitiva, esdevingui una escola de cultura democràtica dins la ciutat.

Segurament no hi ha un vincle directe que relacioni la dada que el percentatge de persones cegues en l'Estat espanyol que participen en moviments associatius amb prou feines arriba al 5% (segons informa l'enquesta de l'EDAD de l'any 2008)¹², molt per davall la mitjana del conjunt de les discapacitats, i el baix índex d'ús de les biblioteques públiques que revela

l'enquesta d'aquest treball (amb una mitjana d'1,8, representa un dels valors més minsos de l'estudi), però m'arriscaria a aventurar que si fa no fa aquests valors comparteixen un mateix rerefons. Sembla evident, en tot cas, que l'aposta per un model de biblioteca que cerqui esdevenir un indret que articuli al seu voltant la vida social i cultural de la comunitat és més que encertada i cal no menysprear, en aquests temps de tants de canvis polítics, aquesta dimensió d'àgores modernes que haurien de ser, centres neuràlgics de la vida cultural, del desenvolupament intel·lectual i de la participació ciutadana democràtica.

En tot cas, la xarxa de biblioteques de Barcelona ha fet un esforç més que notable per tal d'incorporar un seguit de mesures que facilitessin l'accés a l'ús dels seus equipaments a les persones cegues. Així doncs, la idea no seria menystenir aquestes passes fetes, sinó al contrari, aprofitar aquesta estructura incipient per tal de construir una proposta cultural d'accessibilitat integral adreçada a les persones cegues. Tinc el convenciment que el disseny d'una estructura d'aquestes característiques permetria desenvolupar un programa d'accessibilitat integral, plenament inclusiu, que situés Barcelona i la cultura catalana en una posició capdavantera en el món no només en relació amb les mesures per elles mateixes, sinó sobretot pel desenvolupament del model de gestió d'aquest àmbit.

Tal com he explicat en els capítols inicials, el desenvolupament d'aquest projecte pren com a eix central l'anàlisi de la situació de la cultura en relació amb les persones cegues i una proposta centrada en aquest col·lectiu. En tot cas, s'entén que la resta de discapacitats també precisen projectes específics d'accessibilitat que s'adeqüin a les seves demandes i seria del tot desitjable articular propostes semblants. Cal dir, en qualsevol cas, que l'articulació d'una biblioteca que s'adreça a les persones cegues, tot i que no només, sorgeix de la necessitat de respondre a la dificultat d'un col·lectiu específic en l'accés a la lectura, i aquesta problemàtica no és compartida amb altres col·lectius. Com se sol dir, l'accessibilitat ha de ser universal, però per tal que sigui universal cal afrontar cadascun dels aspectes particulars.

En darrer lloc, he triat la paraula 'xarxa' perquè he trobat que em permetia fer al·lusió a tres significats. El primer significat, potser el més evident, seria el que es refereix a la importància cabdal que tindria el mitjà digital en el desenvolupament de la Biblioteca. Tal com s'ha observat en l'estudi del treball, la bona percepció per part de les persones cegues dels

darrers avenços tecnològics s'explica claríssimament pels progressos que han afavorit en matèria d'accessibilitat. Walter Benjamin va defensar, en L'obra d'art en l'època de la seva reproductibilitat tècnica, que l'únic sentit que podia tenir el progrés tècnic en la producció industrial massiva de la cultura era tendir a la seva democratització, i l'esperit del progrés digital en relació amb la cultura estic convençut que ha de prendre aquest mateix nord.

D'altra banda, el sentit de 'cecs en xarxa' respon a la voluntat del projecte de construir un espai que fomenti l'intercanvi i el debat entre les persones amb discapacitat visual, això és, un entorn de relació lliure que permeti afavorir el desenvolupament individual i col·lectiu d'iniciatives culturals i socials. Cal no perdre de vista que des de la Declaració dels Drets Humans de les Nacions Unides fins les lleis i constitucions més avançades relatives a la cultura lliguen el progrés cultural personal i col·lectiu a la condició de dret que permet el progrés de la societat i permet a cada individu esdevenir partícep d'aquest progrés.

En darrer lloc, seguint el fil del paràgraf anterior, el sintagma 'cecs en xarxa' també fa referència al sentit d'inserir el projecte dins el conjunt social, amb actitud oberta i voluntat d'aportació, intentant compassar el seu tarannà i les seves iniciatives al ritme del conjunt de l'entorn cultural. La pretensió és que el projecte, en principi adreçat a un col·lectiu en concret, no sigui en realitat adreçat a un col·lectiu en concret, sinó que s'articuli al voltant d'un col·lectiu i beneficiï el conjunt de la societat. La consigna de la socialdemocràcia nòrdica deia que unes polítiques fetes per a pobres eren unes polítiques pobres; el camí havia d'ésser desenvolupar polítiques per a ciutadans que els garantissin, a cadascun d'ells, els seus drets. De la mateixa manera, unes polítiques per a discapacitats són mesures d'un abast massa curt, cal afavorir polítiques globals que s'adrecin al conjunt de la societat, que construeixin una societat inclusiva i d'accés universal.

Així doncs, el sentit d'aquesta proposta, com al capdavant hauria de ser el sentit de qualsevol proposta cultural, és d'entrada desenvolupar una plataforma de gestió i coordinació de les polítiques de l'accessibilitat, però fixant-se en darrer terme en la necessitat de consolidar en el procés mecanismes de participació, de presa conjunta de decisions i d'inclusió que cerquin aprofundir en una cultura política certament democràtica i participativa. La Biblioteca de Cecs en Xarxa s'hauria de concebre d'entrada com una estructura impulsada des de les institucions catalanes i barcelonines, que aixoplugui i fomenti en el seu interior el

coneixement, l'intercanvi, el debat i la participació democràtica i que, a més a més, en el seu model de gestió incorpori la participació dels diversos actors de la societat, sobretot del món de la discapacitat, però no només, avançant cap a un model de col·laboració amb la voluntat d'arribar a una complicitat màxima entre institucions i societat civil.

LA BIBLIOTECA EN XARXA

L'estructura de la Biblioteca de Cecs en Xarxa s'organitzaria tant en el mitjà digital com físicament en el conjunt de biblioteques de Barcelona. En aquest apartat desenvoluparé a grans trets la forma que prendria la Biblioteca, això és, la part específica que serveixi com a dipòsit de llibres, quines funcions duria a terme i com s'organitzaria.

Ja hem parlat de la rellevància que té per al col·lectiu de persones cegues els avenços tecnològics pel que fa a l'accessibilitat d'espais i productes que tradicionalment no havien estat practicables. El medi digital ofereix una finestra d'oportunitats molt interessant per tal d'articular noves formes de relació amb l'entorn i amb la informació que en aquest cas en particular poden ser especialment útils. Cal no oblidar, per exemple, que el col·lectiu de la diversitat funcional en ocasions pot experimentar unes dificultats majors en els seus desplaçaments i les relacions telemàtiques suposen sens dubte una facilitat, per no parlar de la desaparició de les traves en l'accés a la informació, sempre que els continguts estiguin ben elaborats, que representa l'entorn digital. Cal apuntar, en tot cas, la bona valoració que han rebut en l'enquesta d'aquest treball els diferents recursos digitals pel que fa a l'accessibilitat cultural, una percepció que s'accentua entre els enquestats més joves i que es manté forta en l'accés a la lectura.

D'altra banda, com ja s'ha apuntat, cal tenir en compte el paper importantíssim que té i pot arribar a tenir, afortunadament, l'activitat de la lectura entre les persones cegues. En la mesura que s'aconsegueix dur a terme adaptacions en l'accés als textos la lectura esdevé un hàbit d'un arrelament notabilíssim, atès que es tracta d'una activitat en darrer terme també de lleure que es pot desenvolupar sense gaire dificultats i de forma absolutament equiparable a la resta de la societat.

Així doncs, la construcció d'una plataforma digital sòlida seria un dels eixos principals en la consecució dels objectius de la Biblioteca. Tot seguit desenvoluparé els objectius més rellevants que es fixaria aquesta plataforma virtual.

En primer lloc, tal com ja s'ha comentat, una de les idees cabdals seria la compilació d'un fons de llibres, catalans i d'altres llengües, en un format digital accessible per a les persones cegues. El projecte de la Biblioteca hauria d'establir un seguit de criteris en l'elaboració d'un fons complet que permetés aprofundir en la feina que s'ha dut a terme fins ara en matèria d'accessibilitat a la lectura.

Val a dir que aquest model de biblioteca accessible, és a dir, el desenvolupament d'un fons bibliogràfic posat a l'abast de l'usuari a través de descàrregues, està cada dia més estès i representa una forma de relació entre l'usuari de la biblioteca, amb discapacitat o sense, i el fons de la biblioteca, la qual, a mesura que passin els anys, de ben segur prendrà molta més importància. Així doncs, cal esmentar dues iniciatives properes que, a parer meu, aplanen el camí de la Biblioteca de Cecs en Xarxa i, a la vegada, en justifiquen l'existència. D'una banda, cal parlar de la Biblioteca Digital de l'ONCE i, de l'altra, de dues propostes recents de les Biblioteques de Barcelona.

Des de fa anys, L'Organización Nacional de Ciegos Españoles posa a l'abast dels seus afiliats un fons bibliogràfic veritablement ampli en un sistema digital. La Biblioteca Digital fa servir dos tipus de documents, el Daisy, el qual és un document d'àudio que conté enregistraments de veu amb la lectura dels llibres, i el format TLO, un tipus de document de text protegit, al contingut del qual només s'hi pot accedir mitjançant programaris específics.

El fons de llibres de la Biblioteca Digital recull, en bona mesura, la producció que ja s'havia elaborat abans de l'era digital. Fins fa uns anys, cada Delegació Territorial de l'ONCE (aquest és el nom que reben les seus principals de cada Comunitat Autònoma) posaven a disposició dels afiliats una biblioteca física amb un fons de llibres en àudio, oferits llavors mitjançant discs compactes o fins i tot cassettes, i exemplars en braille. Aquest recorregut

llarg de l'àudio (com es veu ve de més lluny que l'era digital) va ser molt positiu a l'hora d'elaborar la Biblioteca Digital, atès que va reduir la feina a la conversió del material contingut en un suport físic al suport digital.

Pel que fa a les Biblioteques de Barcelona, han avançat significativament en el camí cap a l'accessibilitat dels seus materials i equipaments, tal com s'ha detallat en apartats anteriors. Ara per ara, com ja s'ha dit, hi ha la possibilitat d'accedir a un fons de llibres en àudio, el qual, tot i trobar-se en un estat incipient, no deixa de resultar una proposta interessant. D'altra banda, enguany la Xarxa de Biblioteques de Catalunya han engegat un programa de préstec de llibres digitals per al públic en general, la qual cosa representa una iniciativa interessantíssima també pel que afecta el col·lectiu de persones amb discapacitat visual. Durant el primer mes d'implementació d'aquesta iniciativa, el juny del 2015, la Xarxa de Biblioteques de Catalunya han enregistrat vora 11.000 préstecs en format ebook, una xifra que ha estat valorada de forma força positiva, si més no analitzada en relació amb altres territoris que han posat en marxa aquesta mateixa proposta. En comparació amb el País Basc i la Comunitat de Madrid, les altres dues regions que han endegat també aquesta iniciativa, anomenada Ebiblio, els usuaris de biblioteques catalans són els que han mostrat un major interès per la proposta, la qual cosa mostra que hi ha indicis per a pensar que les iniciatives en el suport digital poden tenir una bona acollida entre els usuaris catalans.

En tot cas, és evident que aquestes iniciatives, les quals, si no obtenen la rebuda adequada per part del públic interessat, poden quedar en meres propostes, demanen, a més, també la implicació i el lideratge institucional, acompanyats pels diferents agents socials, per fer passes veritablement rellevants. Aquesta via d'acció conjunta i coordinada representa una forma d'intervenció més que adequada per tal d'assolir els objectius que es fixin afavorint unes pràctiques de gestió i de relació entre institucions i ciutadans de complicitat i complementarietat.

Dins aquest context, quin sentit té l'elaboració de la Biblioteca de Cecs en Xarxa? Com ja s'ha comentat, el primer tret interessant és que la Biblioteca no acabaria la seva tasca en la funció estrictament de fons literari, sinó que duria a terme una feina de lideratge en les polítiques culturals d'accessibilitat, la qual cosa fins ara no s'ha realitzat o, si més no, no amb prou determinació, tal com podem veure en les conclusions de la Part II. En segon lloc,

pel que fa a la funció estricta de biblioteca, entesa com a dipòsit de llibres, veig que hi ha un seguit d'aspectes en els quals la proposta pot resultar un avenç del tot necessari.

Hi ha un conjunt de dimensions i trets, com ara la necessitat d'elaborar un fons establert amb criteris pautats, la finalitat formativa, l'aprofundiment en l'accessibilitat, la dimensió lingüística, la relació amb altres països o la relació amb el conjunt de la societat, que em semblen crucials en el desenvolupament de la Biblioteca. La possibilitat d'avançar, atès el marc actual i comptant amb tots els agents del camp cultural, i obrir noves vies de relació entre les persones cegues i el patrimoni literari és prou interessant, sobretot prenent en consideració la finestra d'oportunitats que representa el medi digital.

Així doncs, caldria desenvolupar un fons des d'uns criteris raonats i amb uns objectius ben definits. De mica en mica sorgeixen diverses propostes de biblioteques accessibles a diferents parts del món, totes elles realment exitoses i interessants, que paga la pena tenir en compte a l'hora de fer la valoració.

A l'Argentina, per exemple, resulta interessant la proposta que es duu a terme des de Tiflolibros, una biblioteca principalment en llengua espanyola (tot i que no imposa cap restricció pel que fa a llengües), que ha articulat un funcionament cooperatiu amb un resultat veritablement positiu. Els membres de la biblioteca, que han d'aportar als administradors documentació que certifiqui la discapacitat per tal de ser admesos, són alhora els beneficiaris i els benefactors del fons de llibres. Els usuaris poden descarregar els arxius disponibles i a la vegada són ells mateixos els que forneixen la biblioteca de llibres amb els títols que considerin¹⁵.

D'altra banda, la forma d'incorporació de nous títols en la Biblioteca Digital de l'ONCE o, per exemple, en la Médiatèque de l'associació francesa Valentin Haüy, és segons demanda. L'afiliat o l'associat poden acudir al servei d'elaboració bibliogràfica amb les obres que desitgi i les organitzacions produeixen el mateix material en una edició de format accessible.

Tot i que, com és evident, no són formes de gestió gaire convencionals, em semblen tots dos models, el cooperatiu i la incorporació segons demanda, absolutament raonables i beneficiosos, atès que representen formes de gestionar el fons que responen amb molt d'èxit als requeriments dels usuaris cecs. En general, qualsevol persona cega que desitgi un títol, a llarg termini (el procés d'elaboració de l'obra es pot prolongar durant alguns mesos, segons la demanda) el pot acabar aconseguint i és fonamental que aquest dret a la lectura, en tant que forma de lleure i plaer, estigui garantit.

En tot cas, seria interessant introduir en alguns casos certs criteris, criteris veritablement de biblioteca, que ajudin a elaborar un fons complert, capaç d'arribar a certes temàtiques, gèneres o àmbits que, tot i ésser rellevants, es poden veure sense un espai. Resulta interessant, en aquest sentit, observar les xifres de l'enquesta relatives a la quantitat de best-sellers disponibles i, per contra, la mancança de material formatiu o en català.

Cal ser conscients que, quan es tracta d'accessibilitat i discapacitat, no es pot aplicar el mateix criteri en l'organització del fons que es faria servir amb una biblioteca convencional, però és igualment evident que en el tractament del patrimoni cultural en darrer terme hi ha d'haver una certa ordenació que possibiliti un fons ric, divers i coherent. En qualsevol cas, això no implica que hi hagi un model de biblioteca digital per a persones cegues millor o pitjor, sinó que cal aprofundir en diferents fórmules i allò desitjable és que aquestes fórmules es complementin i resultin útils i enriquidores per als usuaris.

D'un altre costat, la Biblioteca hauria d'assumir un paper de lideratge decidit, en la seva condició de mitjancer entre l'àmbit de la diversitat funcional i la cultura, en la gestió i l'accés als materials educatius o formatius. En aquest sentit, cal dir que en nombroses ocasions entren en pugna dos drets igualment legítims, com són ara els drets de l'autor i els drets dels ciutadans a accedir amb garanties a la cultura. Tot i que aquest darrer dret inexcusablement sempre hauria de prevaldre per damunt la propietat intel·lectual, és també evident que cal trobar fórmules que permetin un bon accés als materials respectant aquesta propietat, tot i que, malauradament, ara per ara aquestes fórmules no s'han trobat.

A hores d'ara, la realitat és que el període d'adaptació dels materials i llibres d'un estudiant, en qualsevol de les etapes formatives, es pot perllongar per més de tres mesos, la qual cosa ocasiona, en el millor dels casos, uns perjudicis que podrien ser evitats, tot això emmarcat en el context d'un curs acadèmic d'un estudiant amb discapacitat, el qual s'entén que arrossega ja altres complexitats. En aquest sentit, treballar en el desenvolupament i l'aplicació efectiva de l'excepció dels drets d'autoria, cosa que ja es va aprovar en el marc internacional a través del Tractat de Marràqueix, sobretot pel que fa a les obres formatives o acadèmiques, afavorint la producció de materials didàctics el màxim d'estandarditzats, en col·laboració amb la resta d'actors dels sectors educatiu, cultural i de la discapacitat, seria una fita prioritària que obriria noves possibilitats en la inclusió dels estudiants amb discapacitat.

D'altre cantó, hi cal afegir la qüestió de l'accessibilitat dels documents i les millors fórmules en l'elaboració d'aquests. Dins les diverses tècniques d'adaptació dels continguts de les obres, resulta evident quin ha de ser el criteri per aconseguir una bona versió digital accessible: com més s'assembli a l'edició original, millor. Ara bé, caldria començar a reflexionar també sobre quines són les millors fórmules per a l'elaboració de textos en formats accessibles i entendre quina és la millor via per a aconseguir materials practicables i semblants als originals.

En aquest sentit, cal donar el valor que mereix a l'aparició del llibre electrònic i a les possibilitats d'accessibilitat que obre. Així doncs, resulta sobretot important que amb el llibre electrònic no es tracta d'un producte elaborat específicament per a persones cegues, sinó que esdevé un producte d'ús general que permet un accés universal. Aquesta fórmula resulta excel·lent en la mesura que en surten beneficiats els lectors, en concret a més els lectors cecs, i d'altra banda les editorials i els autors hi troben respectats els drets de propietat intel·lectual. A més a més, la numeració de les pàgines i la indexació dels capítols es correspon amb l'edició en paper o, si no és així, l'edició digital ja articula una maquetació i una ordenació de la numeració de les pàgines i dels capítols tan vàlida com la de l'edició en paper.

D'altra banda, el document de text digital permet un seguit de possibilitats de navegació dins el text que els enregistraments d'àudio no permeten. Cal recordar que, a través dels

programaris de sintetitzadors de veu, és possible desplaçar-se mitjançant les fletxes del cursor per les diferents parts d'un llibre, destriant dins ell des dels signes de puntuació fins als capítols.

Em sembla interessant reflexionar al voltant d'aquestes qüestions en la mesura que cal tendir a unificar el format dels llibres i el format condiciona en bona mesura la forma d'accedir-hi. És per això que entenc que les millors opcions a l'hora d'elaborar un fons de llibres accessibles passen, en primer lloc, per oferir el text en un format practicable i no tant inclinar-se per opcions com ara l'enregistrament o l'audiollibre (alternatives també molt interessants i útils pel que fa a l'accessibilitat).

Per exemple, aquest argument, lligat a les qüestions educatives que abans desenvolupàvem, resulta molt aclaridor. Resulta evident que, per tal de fer servir un llibre com a material bibliogràfic en un context educatiu, és preferible l'accés a l'obra coneixent la pàgina per tal de donar les referències bibliogràfiques adequades. En aquest sentit, un audiollibre no pot desenvolupar unes possibilitats de navegació que permetin conèixer quan hi ha un canvi de paràgraf, els signes de puntuació emprats, les grafies exactes o el número de pàgina.

En qualsevol cas i en un altre ordre de coses, la relació que s'estableix entre un lector i una obra literària prenent com a artefacte artístic el text és una altra que la relació que s'estableix amb un text llegit en veu alta, per poca que sigui l'entonació que se li vulgui donar a la lectura. En tot cas, cal no bandejar l'audiollibre com a forma de relació accessible amb la literatura i, de fet, cal recordar que fins fa no gaire més de dos o tres segles la literatura estava molt relacionada amb l'oralitat. A més a més, d'uns anys ençà aquesta oralitat literària i aquest model de llibres parlats ha pres molta volada, sobretot a països del nord d'Europa, i cal investigar quines opcions obren aquestes formes culturals literàries a casa nostra. Sigui com sigui, entenc que la tendència hauria de ser cercar els llibres accessibles en formats de text digital, sobretot llibres electrònics o, quan no fos possible, fer servir documents protegits, com ara PDF o semblants.

Un altre aspecte que cal tenir en compte és la necessitat d'aprofundir en l'accessibilitat de la tradició literària catalana i, en darrer terme, poder aprofitar les possibilitats d'aquesta plataforma com a mitjà de conservació i difusió cultural. En qualsevol cas, amb l'estudi d'aquest treball he volgut mostrar que l'àmbit de la discapacitat ha estat un àmbit que pot haver costat d'introduir en el procés de normalització lingüística més que a la resta de la societat. Aquesta afirmació s'ha vist confirmada per les dades de l'enquesta.

Resulta cridaner el decalatge que s'observa entre els enquestats cecs i amb visió en les preguntes generals referents a l'hàbit de lectura en català. Encara que la mostra sigui reduïda, resulta ja significativa una distància de gairebé mig punt. Tanmateix, la valoració del fons de llibres en català obté una nota mitjana força baixa (amb prou feines arriba al 2 sobre 5), la qual cosa representa un indicador directe de la situació de l'accés a la literatura.

A més a més, a parer meu resulta molt interessant comparar la xifra de l'hàbit de lectura en català de les persones cegues amb la valoració de la qualitat del fons en català. A més de trobar xifres molt oposades (la percepció és que el fons de llibres en català és minso, tot i que els enquestats afirmen tenir un hàbit de lectura elevat), podem detectar que, com més alta és l'assiduïtat de la lectura en català de l'enquestat més dolenta és la percepció del fons, tendència que es manté força transversal en els segments de més edat i de menys. Això duu a pensar que és un espai cultural amb possibilitats de créixer i que tindria una acollida positiva entre els lectors cecs.

Pel que fa al material disponible, tal com s'ha exposat en un capítol anterior, es pot trobar en diferents plataformes digitals un aplec de llibres en català en diferents formats el qual no es pot dir que sigui desolador. En qualsevol cas, resulta si més no encoratjador comprovar que una bona part dels autors més rellevants en llengua catalana tenen alguna obra en la Biblioteca Digital de l'ONCE, una biblioteca que, recordem, funciona segons demanda. D'un altre cantó, en Tifllibros, una biblioteca a la qual els usuaris li elaboren el material, s'hi poden trobar prop de 200 títols en català, una xifra baixa comparada amb altres llengües, però gens menyspreable tenint en compte el nombre de parlants.

Em sembla interessant aportar aquestes dades per tal de mostrar que, com a mínim, hi ha un públic potencial disposat a llegir en català. Aquesta situació cultural de diglòsia resulta comprensible, i fins a un cert punt raonable, tenint en compte que en matèria d'accessibilitat sovint ha calgut rendibilitzar al màxim els esforços i simplificar en allò que sigui més accessori, la qual cosa, en darrer terme, pot resultar devastadora per a llengües minoritzades (segurament aquest treball seria molt més complicat al País Basc o impossible a Galícia).

En qualsevol cas, es poden observar que certes mancances estructurals del sistema literari català s'aguditzen o s'agreugen en la literatura en formats accessibles, com ara la dificultat de trobar textos acadèmics o de pensament. D'altre cantó, si en general la llengua catalana ha mostrat durant les darreres dècades una indústria de la traducció veritablement sòlida, aquesta tendència s'afebleix dràsticament en els fons bibliogràfics de format accessible. Per l'argument de reduir els esforços, resulta normal que un llibre en anglès traduït al castellà ja no es dugui a la llengua catalana i, quan cal fer l'adaptació, s'adapta abans l'obra traduïda a l'espanyol que no la catalana.

Una altra qüestió a comentar és la necessitat d'afavorir fons de llibres accessibles que tendeixin a superar els marcs nacionals i a esdevenir transfronterers. Una situació que, malauradament, ha caracteritzat les biblioteques accessibles, ja digitals, ja físiques, ha estat que han esdevingut compartiments tancats pel que fa als idiomes. Cada llengua ha desenvolupat un sistema propi d'elaboració de llibres en format accessible i els contactes entre diferents fons són gairebé nuls. Val a dir, en qualsevol cas, que el marc dels acords internacionals, amb el Tractat de Marràqueix, ja preveu el camí legal per tal de desbloquejar i trencar aquesta situació.

En aquest sentit, el primer projecte de biblioteca digital que ha resultat rellevant ha estat el Projecte Gutenberg¹⁶. L'afany del Projecte Gutenberg va ser, durant els anys 70, als inicis de la posada en marxa dels ordinadors, dur a terme un projecte de preservació i difusió del patrimoni literari de la humanitat a través d'un procés de digitalització dels textos.

La biblioteca del Projecte Gutenberg és oberta a tothom en una plataforma web, encara que ha tingut la seu a diferents institucions de l'àmbit universitari nordamericà, les quals li han donat el suport econòmic. Les obres, en bona mesura, són llibres els drets d'autor de les quals ja han expirat, tot i que també s'han signat acords amb autors per tal de promoure la difusió de les seves obres, i treballen ja amb més de vint llengües. Tot i que l'objectiu inicial d'aquest projecte no es relacionava amb l'afavoriment de l'accés a la lectura de les persones cegues, el fet ha estat que molts de cecs varen trobar una forma útil de relacionar-se amb els textos a través del Projecte i ha esdevingut una de les fonts de recursos pioneres per a les persones amb dificultat d'accés, tant més si es té en compte la dimensió internacional i oberta de la biblioteca.

D'altra banda, tenim exemples d'algunes biblioteques que ja hem anat comentant que han desenvolupat un funcionament molt bo obrint-se més enllà del seu marc nacional. Un cas interessant és la Médiathèque de l'associació gal·la Valentin Haüy¹⁷, la qual, tot i només produir materials en llengua francesa, accepta el registre com a usuari de qualsevol persona que pugui acreditar una discapacitat visual. Jo mateix, mostrant tot just un carnet acreditatiu de discapacitat expedit en català pel Consell de Mallorca, vaig poder tramitar el registre sense més inconvenients, la qual cosa resulta interessant per tal d'afavorir el caràcter cosmopolita i obert d'aquestes biblioteques.

Un altre cas interessant que ja hem comentat a bastament és el de la biblioteca Tiflolibros, un fons digital de llibres en format Word radicat a l'Argentina, encara que segons dades de l'any 2014 tenen usuaris de més de quinze països, un nombre significatiu dels quals no són castellanoparlants. Aquesta biblioteca resulta especialment interessant perquè va sorgir a partir de la iniciativa d'una entitat, en principi sense suport institucional, i ha experimentat un creixement més que notable. Anualment organitzen algun esdeveniment o trobada per tal d'afavorir el contacte dels usuaris i resulten experiències del tot reeixides i positives en l'objectiu de permetre l'intercanvi i la relació entre persones cegues de diferents contrades i cultures.

La Biblioteca de Cecs en Xarxa hauria d'esdevenir una plataforma oberta a l'intercanvi cultural i amb una pretensió clara de construir ponts entre els col·lectius de diferents països. L'enquesta de l'EDAD del 2008 recull una dada que més endavant voldria desenvolupar i

que em sembla molt interessant: la segona afició que les persones amb discapacitat voldrien dur a terme i no poden és el turisme i el coneixement d'altres cultures, situada en l'enquesta només per darrere l'esport. Sembla clar que hi ha feina a fer en l'àmbit de la mobilitat i les relacions internacionals de les persones cegues i estic convençut que la vessant cultural representa un espai molt important per incidir en aquesta problemàtica.

Hi ha tot de possibilitats a explorar pel que fa a l'intercanvi cultural entre persones amb discapacitat de diferents països i, de fet, el Tractat de Marràqueix, signat el 2013, apunta en aquesta mateixa direcció. La pretensió d'articular una major integració dels països en el marc d'un projecte transnacional, teixint relacions en clau de col·laboració, és i ha de ser una tendència que regeixi l'acció política i, en aquest aspecte, la construcció de projectes culturals oberts i inclusius ha d'esdevenir la columna vertebral d'aquests processos.

Sovint se sent l'acudit que ha fet més pel sentiment de pertinença europeu el projecte d'intercanvis Erasmus que els mecanismes econòmics de solidaritat entre països, posats durament en crisi actualment. Més enllà de la frase sorneguera, la idea que traspua aquesta afirmació és la percepció que resulta molt complicat, segurament impossible, construir processos d'integració polítics entre països si aquests processos no aspiren a articular un projecte cultural obert i compartit.

En aquest horitzó les persones amb discapacitat hi tenen molt a guanyar, ja només en la mesura que el seu accés a les diferents fonts de recursos es vegi, si més no, multiplicada. En tot cas, resulta important destacar que aquest accés a la producció global seria factible des d'un punt de vista tècnic si hi hagués la decisió d'avançar-hi. Atesa l'existència d'organismes com ara l'European Blind Union o la World Blind Union, seria interessant en el llarg termini cercar i afavorir models de col·laboració entre països tot aprofitant les experiències i el bagatge que cadascun d'ells hagi acumulat.

Ja en darrer lloc voldria reflexionar sobre les possibilitats de la Biblioteca en tant que estructura inserida dins el conjunt del sistema cultural català i en general de tota la societat. Segurament una de les millors vies d'inclusió de les persones cegues en l'entorn cultural és

que el col·lectiu esdevingui una part activa i protagonista d'aquest entorn, tot afavorint hàbits i formes culturals que els siguin accessibles i que, alhora, resultin beneficiosos per al conjunt de la societat. La Biblioteca de Cecs en Xarxa hauria de tenir un paper molt rellevant en la tasca de la dinamització cultural per tal de promoure noves iniciatives i esdeveniments de promoció de la cultura, més enllà de l'àmbit estrictament literari, adreçats al conjunt de la societat i sense perdre de vista el criteri de l'accessibilitat, o potser a l'inrevès, mostrant que des de la perspectiva de l'accessibilitat es poden desenvolupar formes culturals molt rellevants per a l'interès general.

Pel que fa a la qüestió estrictament literària, ja hem comentat diversos exemples relacionats amb els potencials de difusió i promoció del patrimoni que ofereix l'entorn digital, més enllà de l'àmbit restringit de la discapacitat. Hi ha tot de possibilitats a explorar a través dels recursos posats a l'abast en el medi digital que, tot i prendre com a eix central l'accessibilitat, poden resultar interessants per a la promoció cultural.

En aquest sentit, un exemple al Regne Unit força interessant de formes de cultura accessible que han reeixit és la botiga en línia d'àudios i audiollibres de la BBC. Pel preu de 9,95 lliures, tothom qui vulgui comprar, per exemple, una versió enregistrada del *Hound of the Basquervilles*, primer llibre de Sherlock Holmes, la podrà trobar en el lloc web interpretada per actors o locutors de la ràdio pública britànica i amb una qualitat més que destacada.

El recorregut de Radio4 de la BBC en matèria cultural i, concretament, en l'emissió de textos literaris ha permès desenvolupar un fons de continguts culturals important i de qualitat en format sonor, la qual cosa fins i tot ha resultat atractiva dins el mercat. Aquests productes sovint són dissenyats amb especial cura, afegint-hi efectes de so i comptant amb la participació de lectors o actors professionals, per la qual cosa el resultat acaba sent d'una gran qualitat i amb possibilitat de fer forat en el mercat cultural.

Si al Regne Unit o als països escandinaus, on també hi ha una gran popularitat del llibre parlat, ha pogut créixer aquesta forma oral de la literatura, res no fa pensar que a Catalunya

no sigui possible assajar models semblants. Certament, els índex de lectura de les regions del nord d'Europa són d'un bon tros més elevats que les del sud¹⁹ i, en bona mesura, això explica que altres formes d'aproximació al text sorgeixin amb èxit a l'Europa septentrional. En tot cas, precisament aquest fet hauria d'empènyer a importar les fórmules culturals que han trobat un espai a les regions amb les taxes més solvents de lectura.

En les campanyes de foment de la lectura, sovint sol aparèixer la pregunta si a les societats l'hàbit de llegir és pobre perquè no hi ha els mitjans socials i tècnics adequats ni es té prou assumit com a forma cultural de prestigi o, per contra, no hi ha els mitjans ni esdevé un hàbit cultural reconegut perquè no es llegeix. Aquestes circumstàncies socioculturals solen quedar configurades per raons molt diverses i processos complexos; en tot cas, però, difícilment poden aparèixer noves fórmules i mitjans de lectura si no hi ha l'hàbit, tot i que segur que sense aquestes fórmules i mitjans la lectura mai no serà promoguda com a hàbit cultural de prestigi.

Tot això duu a raonar que hi ha espais per promoure noves fórmules d'accés a la literatura, els audiollibres poden resultar una opció més que interessant, atenent la realitat cultural d'altres països, i en aquest aspecte la Biblioteca de Cecs en Xarxa podria jugar un paper molt interessant. D'altra banda, l'audiollibre es mostra com una forma literària situada a mig camí entre el text i la interpretació, la qual cosa pot representar noves possibilitats de treball conjunt entre diferents sectors de la cultura. Així doncs, cal no perdre de vista tampoc les possibilitats d'articular contactes i psinèrgies entre diferents àmbits de la cultura com a eina per a la promoció i per al foment de la cultura.

A més a més, la possibilitat d'oferir una forma d'accés còmoda i directa a un conjunt de textos posats a l'abast de tothom per mitjà de la xarxa també resulta una possibilitat d'interès. Hi ha textos que no estiguin subjectes a les condicions dels drets d'autoria, de gran valor i d'interès per motius ben diferents, com ara obres antigues, publicacions periodístiques, textos de caire jurídic o polític, que poden resultar d'utilitat per al conjunt de la societat. Atès que la legislació en la matèria estableix que els drets d'autor tenen vigència fins a vuitanta anys després de la mort de l'autor, s'entén que els textos editats abans de l'any 1935 no estan subjectes a prohibicions legals pel que fa a la seva publicació.

La possibilitat de consolidar un corpus canònic de textos clàssics requereix també la capacitat que aquests textos es puguin llegir i que hi siguin a l'abast amb facilitat. La pervivència d'una obra està, per descomptat, lligada a la seva qualitat literària, la qual cosa no invalida que les condicions materials que l'envolten no siguin rellevants. Actualment, vivim temps de debats i reflexions relatius a l'estat del llibre en paper i a la funció que durà a terme en el futur de la lectura, en un futur no gaire llunyà, el qual quedarà profundament condicionat per l'existència de l'entorn digital. Seria agosarat aventurar-se a dir que el paper es trobés en un estat de capadavallada, quan la realitat és que continua sent el suport de transmissió de la cultura més potent. Resulta en tot cas curiós recordar com en el Fedra de Plató ja es viu amb preocupació l'auge de la lletra escrita en paper, una tecnologia que no era ben rebuda en la mesura que semblava que soscavaria la memòria dels individus²⁰.

Sigui com sigui, sembla clar que ara mateix ja s'ha endegat un procés de digitalització que durà a la convivència de cada vegada més equitativa entre els suports del paper i el digital. En tant que ja podem parlar d'aquest procés com un fet consumat no en queda d'altra que afanyar-se per participar en els nous avenços tecnològics en relació amb la cultura i treure suc dels rèdits socials i culturals que hi hagués, que en realitat en són molts.

LA BIBLIOTECA ALS EQUIPAMENTS

Un dels eixos que també serien fonamentals en el funcionament de la Biblioteca de Cecs en Xarxa és el desenvolupament dels programes d'accessibilitat de les Biblioteques de Barcelona. En el capítol anterior s'ha defensat la necessitat d'enfortir una estructura digital, per les condicions d'accessibilitat i els avantatges en la transmissió dels continguts que ofereix aquest entorn. No obstant això, resulta imprescindible afavorir una bona disposició dels espais públics de la cultura per tal de promoure l'accés a aquests de les persones amb discapacitat.

En capítols anteriors s'han exposat les dades d'ús d'aquests equipaments de les persones cegues recollides en l'enquesta. En aquest capítol, així doncs, voldria desenvolupar algunes

reflexions relatives a la forma com s'hauria de gestionar la Biblioteca de Cecs en Xarxa en els equipaments físics i quin paper hauria d'acomplir, tenint en compte els indicadors amb els que s'ha anat treballant.

En primer lloc, recordem que totes les biblioteques barcelonines que disposen d'algun tipus d'espai multimèdia amb ordinadors ja incorporen mesures d'accessibilitat. Aquestes mesures d'adaptació consisteixen, en bona mesura, en la implementació de diversos ordinadors amb programaris i eines d'ús específiques per a persones cegues. A més a més, tot i haver-hi aquestes adaptacions ens trobam que l'ús de les biblioteques i dels centres culturals públics mostra uns índex baixos, amb una alça molt lleu entre el segment d'enquestats que declaren ser estudiants.

Voldria incidir novament en la precaució, pel que fa a l'enquesta, que més enllà d'haver recopilat una mostra reduïda, la qual voldria que fos tot just la llavor de pròxims estudis d'aquesta temàtica, la forma de trobar els enquestats es va dur a terme mitjançant el contacte amb associacions de persones cegues, cosa que en certa manera hauria de ser tinguda en compte. Aquest fet, juntament amb l'elevada formació de bona part dels enquestats (més del 60% d'ells declara haver completat estudis universitaris), són dues circumstàncies sociològiques rellevants en el conjunt de l'estudi. Cal imaginar que les persones que participen en entitats i associacions mostren una major tendència a la participació en els diferents espais culturals i institucionals, la qual cosa suposa en darrer terme un biaix que indueix a aventurar que certs valors de l'enquesta poden haver resultat sobredimensionats en relació amb la situació sociocultural real.

Si a tot això hi afegim les valoracions d'accessibilitat dels diferents àmbits de la cultura, les quals no són gaire engrescadores, la conclusió és que les condicions d'accessibilitat són, si més no, millorables. Davant aquesta situació, encara hi hauria la pregunta sobre l'adequació de les mesures d'accessibilitat o, fins i tot, si realment aquestes polítiques, parlant clar, responen a una necessitat real dels ciutadans, atesa la manca de participació de les persones cegues i l'existència –tot i que incipient– de fórmules d'adaptació.

Entenc que la resposta s'ha d'oferir des de diferents punts de vista, però en l'horitzó de la resposta hi ha d'haver el convenciment que el model cultural que s'articuli, si es vol veritablement inclusiu. S'haurà de desenvolupar d'acord a una planificació que atengui els diversos aspectes d'aquesta problemàtica. Així doncs, d'entrada, caldria entendre que l'ús de les biblioteques per part de les persones cegues queda restringit, en darrer terme, a l'ús dels equipaments i espais d'estudi i lectura, a més de les sales multimèdia adaptades, atesa la impossibilitat d'accedir a altres recursos.

Sovint la dificultat a l'hora de dur a terme els desplaçaments, així com la incertesa pel que fa a l'estat de les eines i adaptacions de les mesures d'accessibilitat, fan que els estudiants cecs tendixin sovint a un grau de sedentarisme més elevat. Si a la circumstància que l'estudi o la lectura no representa un motiu prou sucós per desplaçar-se a la biblioteca, a causa de les dificultats que hem anat esmentant, hi afegim el baix grau de coneixement que hi ha pel que fa als serveis específics, com ara els voluntariats de lectura o el fons d'audiollibres, així com la participació pobra en cursets, tallers o activitats (de fet, ni tan sols he inclòs aquest paràmetre en l'enquesta), es pot entendre si fa no fa per quines raons s'obtenen aquests resultats.

De qualsevol manera, atribuiria en darrer terme aquesta tendència de restar a casa a una qüestió més aviat d'hàbits i, en certa mesura, potser també de manca de coneixement de la feina feta pel que fa a les adaptacions. Cal no obviar que els valors de l'enquesta relatius al coneixement de les mesures d'accessibilitat implementades en el sistema cultural de Barcelona eren molt sovint minsos, la qual cosa ja ens pot donar pistes dels motius que duen a un ús gairebé testimonial de les biblioteques.

En tot cas, a parer meu el desconeixement representa una causa molt rellevant, tot i que no és l'única i potser tampoc la més important. En aquest sentit, resulta significatiu que a la biblioteca de la seu de la Delegació Territorial de l'ONCE a Barcelona, a la qual se li pressuposen unes bones condicions d'accessibilitat i el coneixement per part del col·lectiu de cecs, és estrany el dia que hi coincideixen més de dos usuaris alhora fent ús de l'equipament i no poc sovint es troba buida. Malgrat tot, resulta interessant destacar que certes biblioteques com ara la de Sagrada Família o les biblioteques de la Universitat Autònoma disposen d'un nombre més elevat d'ordinadors amb programari específics d'ús

per a persones cegues que la biblioteca de l'ONCE, tot i que aquesta, això sí, és l'única que ofereix un fons de llibres en braille.

Tanmateix, en consultes fetes als bibliotecaris de la Universitat Autònoma i de Sagrada Família (davant la manca de dades que poguessin avaluar l'èxit de la implementació d'aquestes mesures), efectivament sembla que l'ús dels equips adaptats és testimonial, opinió que encaixaria amb els indicadors obtinguts en l'enquesta d'aquest treball. És també il·lustrativa la dada que en el programa de voluntariat de lectura de les Biblioteques de Barcelona hi ha un excés de voluntaris en contraposició amb la manca de demandants d'aquest servei.

Per bé que aquests arguments poden dur a la idea que no s'ha sabut arribar al públic objectiu, o que per ventura no hi hagués un veritable interès en aquestes qüestions per part del col·lectiu, em sembla que aquests diagnòstics serien potser prematurs i desafinats. Al si de l'ONCE, per exemple, es duen a terme setmanalment reunions de grups de lectura organitzats per les mateixes persones cegues, així com tallers literaris impulsats per l'Organización, i totes dues activitats assoleixen un èxit més que considerable. De la mateixa manera, ja s'ha parlat que entre les persones cegues la lectura representa una activitat molt estesa, a causa de les bones condicions d'accessibilitat d'aquest hàbit, però no només.

Pel que fa a l'adequació de les mesures d'accessibilitat implementades en les Biblioteques de Barcelona, diria que tal volta la qüestió no gira tant al voltant si són adients o no ho són les adaptacions, que per descomptat sí que ho són i molt, sinó més aviat al voltant de la forma com s'implementen i del projecte que hi ha a darrere. Sigui com sigui, abans que res caldria apuntar que en un cas com aquest, en el qual es pretén incidir en els hàbits d'un segment de la societat molt particular, aquests processos s'esdevenen en el llarg termini i els resultats no arriben tot d'una.

Cal valorar, en totes aquestes reflexions, el fet crucial que les noves tecnologies de la informació amb prou feines han arribat als trenta anys, gairebé només tenim una generació que ha crescut envoltada d'aquests mitjans, i pel que fa a les persones cegues ha calgut

esperar fins als anys 2000 per començar a veure la penetració del disseny accessible en el món digital. Segurament el fet que ens puguem demanar sobre possibles vies per tal de construir entorns culturals més accessibles i inclusivament està molt lligat als avenços tecnològics, tot i que aquests avenços, al capdavant, tampoc no siguin cap garantia de res, si no es fan servir amb uns objectius precisos.

En tot cas, sembla clar que fins fa uns anys la realitat sociocultural de les persones cegues tenia si més no moltes menys eines que permetessin albirar noves possibilitats pel que fa a l'accessibilitat i la inclusió en la cultura, la qual cosa per força comporta que els hàbits i usos culturals del col·lectiu quedin ancorats amb més força i, alhora, per les característiques del col·lectiu resulti més costós incorporar les persones cegues als nous entorns i fórmules de la cultura. Aquests trets fan sens dubte que sigui raonable i comprensible aquesta situació, per bé que no sigui la desitjable, és a dir, la situació de la inclusió en la cultura és pel cap dalt millorable i això és un fet, un fet que troba explicacions, la qual cosa no va en detriment de la necessitat de cercar espais per actuar en aquesta problemàtica.

Així doncs, a parer meu caldria articular una actuació que incidís amb consciència sobre la qüestió, globalment i de forma conjunta amb els actors del camp, trobant diverses fórmules que permetessin desenvolupar un projecte cultural coherent pensat des d'un col·lectiu en benefici del conjunt de la societat. La noció d'una planificació cultural d'un projecte inclusiu que es dugui a terme en el llarg termini entenc que hauria de ser una de les claus per tal de revertir aquesta situació. D'aquesta manera, la proposta de la Biblioteca ha d'assumir la necessitat de dur a terme una tasca d'observatori capaç d'avaluar la realitat sociocultural de les persones cegues, liderar en aquest àmbit prenent una funció propositiva, atenent les circumstàncies de cada moment, i duent a terme també un paper de rellevància en el conjunt del camp cultural, afavorint que el col·lectiu de persones cegues hi estiguin inserides de forma reeixida.

És en aquest punt on les biblioteques, com a espai físic, no només com a dipòsit de llibres, poden assumir i desenvolupar la seva missió de far cultural capaç d'articular al seu voltant noves formes i hàbits de relació entre la societat. En tot cas, per descomptat, la idea passa per acabar d'implementar mesures de disseny universal que facin accessibles les biblioteques, ja que sense aquesta primera passa és impossible fer-ne de noves, tot i que

aquest procés d'implementació de les adaptacions haurà d'anar acompanyat d'un projecte més ampli, ja que si no, com s'ha vist, la incidència de les actuacions no acabarà de ser l'adequada.

El procés d'adaptació dels equipaments passaria per seguir implementant les mesures d'accessibilitat al conjunt de biblioteques, amb mesures tals com ara prendre un paper més actiu en l'emmagatzematge i, més endavant, l'elaboració de materials adaptats, un disseny de l'entorn adequat, una classificació accessible dels materials d'accés senzill sense adaptacions (la música, per exemple) o el foment de la participació en els tallers i activitats que s'hi organitzen ordinàriament. En aquest sentit, la Biblioteca de Cecs en Xarxa, com a ens hauria de planificar com es duu a terme aquest procés d'adaptació, fixant els objectius, els terminis i les etapes de la implementació, examinar i avaluar si les mesures encerten i, finalment, desenvolupar un programa cultural propi, recolzat en el conjunt d'agents i d'institucions del panorama cultural, que sigui capaç de fer el col·lectiu de persones cegues no només partícep, sinó un actor cultural compromès i amb veu pròpia, que pugui donar el millor d'ell mateix al conjunt de la societat.

FUNCIONAMENT I ESTRUCTURA DE LA BIBLIOTECA

Fins ara s'ha intentat desenvolupar les línies d'acció, els principis i els objectius que la Biblioteca de Cecs en Xarxa s'hauria de fixar per tal d'incidir en les qüestions de l'accessibilitat de les persones cegues i la cultura. En qualsevol cas, voldria parlar també d'una qüestió que més enllà de la mera problemàtica de l'accessibilitat em sembla també de molta rellevància i que resulta crucial a l'hora de forjar una cultura democràtica inclusiva de tall participatiu i deliberatiu, i això són les formes de participació a través del funcionament i la gestió de la Biblioteca d'una forma adequada.

Ja hem parlat a bastament dels diversos indicadors, com ara l'enquesta de l'EDAD del 2008, que mostren uns graus de participació ciutadana per part del col·lectiu de persones cegues en associacions, organitzacions polítiques o institucions força més baix que el de la mitjana de la discapacitat, el qual tampoc no representa un valor satisfactori. Tampoc no podem

desatendre qued'uns anys ençà, estam immersos en una crisi força preocupant, la qual, tot i haver-se mostrat especialment ferotge pels estralls econòmics que ha causat, ha tingut unes reverberacions socials, polítiques i institucionals també força dures i el prestigi de certes formes de fer que semblaven consolidades han quedat ben malmeses. La pretensió d'incidir en problemàtiques polítiques, siguin del caire que siguin, no pot restar aliena a aquestes noves circumstàncies de la societat i cal cercar fórmules de funcionament i gestió d'allò públic que afavoreixin models Ciutadans d'una pulcritud democràtica extrema.

No incidiré gaire en aquesta problemàtica, tot i que la realitat sociològica que mostren les diverses enquestes i sondatges, ja siguin de centres públics com ara el CEO o el CIS, ja siguin organismes privats, és que el valor que els ciutadans donen als dirigents públics, als polítics en general i a les institucions passa per hores baixes i, en bona mesura, aquesta situació és del tot justificada i comprensible. Hi ha un seguit de problemàtiques d'àmbit estatal relacionades amb la qualitat democràtica del sistema, tals com ara un grau de corrupció gairebé estructural i que afecta fins els estaments més elevats de l'administració, la qual cosa ha esdevingut un revulsiu en els índex de rebuig cap a certes fórmules de gestió de la cosa pública per part d'una societat fortament copejada per la crisi.

En qualsevol cas, no és l'objectiu del treball analitzar aquesta situació, sinó tot just recollir breument un seguit de circumstàncies socials i polítiques per tal de cercar el millor enfocament per al projecte de la Biblioteca de Cecs en Xarxa, de tal manera que la proposta vagi compassada al ritme que la societat requereix. Aquestes problemàtiques són, en definitiva, afers que han aparegut a bona part d'Europa i de l'Estat, tot i que en el cas català podem trobar certes particularitats.

Tots aquests factors, en definitiva, menen a la circumstància que els projectes públics que es vulguin dur endavant hauran d'assumir principis de pulcritud democràtica decidits, no només per convicció política, sinó a més a més per un imperatiu dels ciutadans, els quals exigeixen un enfortiment de la confiança cap al sistema per tal d'assolir unes formes adequades en la nostra cultura política. Dins aquest context, quina és la funció que hauria de dur a terme la Biblioteca de Cecs en Xarxa? Sembla clar, en qualsevol cas, que en el seu model d'organització la Biblioteca hauria de ser plenament conscient de la situació social i política i articular fórmules i vies que permetessin unes formes de gestió obertes i participatives, que

deixessin obert als ciutadans assumir un paper protagonista i capaç de marcar el rumb de les polítiques que s'hi duen a terme.

Així doncs, d'entrada la Biblioteca de Cecs en Xarxa hauria d'acomplir la missió d'esdevenir una via útil per al contacte entre les institucions culturals i els ciutadans, capaç de fomentar dins el seu si el debat i la reflexió responsables i compromesos en relació amb la qüestió de l'accessibilitat cultural, tot assumint una tasca de gestió i de lideratge en aquest àmbit, així com en la pretensió també de desenvolupar una agenda cultural pròpia, oberta i inclusiva. La Biblioteca de Cecs en Xarxa hauria de convertir-se en l'eina que promogués, organitzés i agrupés els avenços en matèria d'accessibilitat, fent feina en una relació estreta amb la resta d'actors del camp.

Hi ha diversos organismes, institucions i centres del món cultural que, si actuessin conjuntament, podrien articular una feina molt eficient en aquesta problemàtica i, per tant, la fórmula de la gestió no s'hauria de traduir en la creació d'un gran cos funcional, sinó més aviat en una plataforma de coordinació que es recolzés en les Biblioteques de Barcelona i que fos capaç, en definitiva, d'aplegar i orientar els esforços en un sentit de consens. En l'esfera de Barcelona, així com a Catalunya, hi ha un gran nombre d'institucions i organitzacions, tant públiques com procedents del tercer sector o de l'àmbit privat, els quals són actors més que adients per tal d'efectuar una tasca exitosa en aquest àmbit.

L'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat és l'organisme municipal de Barcelona que es fa càrrec de les qüestions, siguin de la temàtica que siguin, que afecten l'accessibilitat. Aquest ens duu una trajectòria prou sòlida a la ciutat i és l'organisme de referència per a les persones i associacions que formen part del col·lectiu de la diversitat funcional. En la mesura que els equips de funcionaris i tècnics d'aquest institut es fan càrrec d'assessorar i desenvolupar els programes d'accessibilitat, veig que seria del tot útil i profitós per a l'IMD trobar un ens aliat que pogués planificar amb coherència el model de ciutat accessible i oferir uns criteris vàlids i solvents en una matèria que té certament poc recorregut a darrere. Tanmateix, un altre organisme municipal que resultaria molt rellevant pel que fa a aconseguir unes bones formes de col·laboració és l'Institut de Cultura de Barcelona, el qual és l'ens municipal principal de dinamització cultural de la ciutat i es fa càrrec de l'organització dels esdeveniments de la Mercè o de Santa Eulàlia.

Aquest mateix model, si es vegés finalment la seva utilitat en la mesura que adquirís rodatge, podria progressar cap a l'àmbit català i establir també vincles amb organismes de la Generalitat, com ara els departaments de la Conselleria de Cultura encarregats de planificar la gestió dels espais culturals, organismes com ara el Consell de l'Audiovisual de Catalunya o la Xarxa de Biblioteques de Catalunya, la qual podria aprofitar els avenços que en un primer moment s'haguessin assolit en el nivell municipal. Aconseguir teixir vincles que permetessin relacions fluïdes i de profit seria un aspecte clau que hauria de servir per tal de poder posar damunt la taula aquestes problemàtiques i desenvolupar, des d'una situació de voluntat política, dinàmiques de feina que cristal·litzessin en progressos perceptibles en l'accessibilitat cultural per a les persones cegues.

En darrer lloc, hi ha en l'àmbit català un nombre prou rellevant d'institucions i organismes públics que vetllen pel foment cultural i la gestió i, segurament, establir vincles amb ells seria també un aspecte de gran importància. Organismes com ara l'Institut d'Estudis Catalans, la Institució de les Lletres Catalanes o l'Institut Ramon Llull són ens d'una trajectòria molt reconeguda en el món cultural i conformada per les personalitats intel·lectuals més rellevants d'aquest àmbit. La relació amb aquestes institucions hauria de perseguir la introducció en els seus programes la perspectiva de la responsabilitat social i inclusió i, per part de la Biblioteca, mantenir-se a l'aguait de l'actualitat dels esdeveniments culturals que marquen aquestes institucions i treballar conjuntament per tal d'establir tots plegats propostes àmplies i coherents.

D'un altre costat, la relació amb el sector privat, ja sigui amb els actors de la indústria de la cultura, ja sigui amb actors d'un caràcter marcadament econòmic, hauria de ser també un espai d'acció molt rellevant a l'hora de dur a terme relacions i pautes de treball en els objectius de la Biblioteca de Cecs en Xarxa. En primer lloc, a parer meu aconseguir trabar un contacte fluïd amb els diferents actors del sector privat del camp cultural hauria de ser una prioritat, amb la finalitat que en el mig termini es poguessin veure progressos de rellevància. Val a dir, en aquest sentit, que la gestió cultural depenent de les administracions públiques té una major quota de responsabilitat en la qüestió de l'accessibilitat, en la seva tasca d'esdevenir un model i un referent en les formes de fer, la qual cosa no eximeix els entorns culturals del món privat de dur a terme un paper digne pel que fa a l'accessibilitat.

En aquest sentit, em sembla que no és casual que els valors més baixos que es troben en l'enquesta pel que fa a la percepció de l'accessibilitat siguin els resultats del cinema, un àmbit cultural gestionat en la seva totalitat pel sector privat. La conclusió més evident que s'extreu és que l'accessibilitat no resulta rendible i per la qual cosa esdevé una qüestió accessòria o secundària, cosa que en part és certa, tot i que potser també sigui un argument en certa manera reduccionista.

En aquest sentit, seria interessant efectuar també una enquesta en relació amb el coneixement i, per què no, amb els prejudicis que existeixen en diferents entorns dels sectors més econòmics pel que fa a l'accessibilitat i la inclusió de les persones amb discapacitat. No he incidit gaire al llarg del treball en la qüestió econòmica relacionada amb l'accessibilitat, ja que em sembla que aquest argument és secundari i el debat hauria de reduir-se a una qüestió de drets, tot i que em sembla rellevant remarcar que, en línies generals, les problemàtiques d'accessibilitat no tenen perquè demanar solucions que depenguin de grans inversions econòmiques. A on voldria arribar és que sovint moltes problemàtiques o, per què no dir-ho, també moltes pors, relacionades amb l'accessibilitat i la inclusió sorgeixen més aviat arran d'una situació de manca de coneixement de la realitat més que no pas d'una manca de voluntat.

Per descomptat, no es pot dir que sempre aquesta voluntat hi sigui ni que es visqui en aquest tema en el millor dels móns possibles, però la idea que segurament una de les primeres passes a fer sigui desenvolupar un seguit de paràmetres i criteris ben formalitzats i sistematitzats que garanteixin l'accessibilitat en el conjunt dels entorns culturals, inclosos els gestionats des de l'esfera privada, seria molt beneficiosa i esclaridora per a les dues parts, tant per a les persones amb discapacitat com per als empresaris de la cultura. Així doncs, una funció primordial de la Biblioteca de Cecs en Xarxa hauria de ser establir aquestes vies per tal de construir uns criteris de consens i de referència per a tothom pel que fa a l'accessibilitat cultural i, si calgués, arribar a assumir un paper proactiu i decidit en els àmbits que en el llarg termini es mostressin més impermeables.

A més a més, una idea que resultaria del tot interessant és que la Biblioteca fos no només un instrument per a les persones cegues amb la finalitat que alguns sectors de la cultura fossin més accessibles, sinó que finalment a més es pogués trobar una certa forma de bidireccionalitat, és a dir, que des del sector cultural privat es poguessin trobar eines o perspectives que, tot incloent la noció del disseny universal, desenvolupessin productes de la cultura que fossin d'un interès general. En aquest sentit, això seria un argument a favor de la Biblioteca de Cecs en Xarxa per tal que aquesta plataforma articulés un programa d'activitats i una agenda cultural pròpia, els quals podrien servir, per què no, per construir ponts entre l'àmbit privat i el món de la diversitat funcional.

Així doncs, un sector que es podria sentir atret per aquestes iniciatives seria, per exemple, el del món editorial. A través d'un programa cultural d'activitats es podrien teixir vincles entre diferents espais culturals i socials, com ara el món de la literatura, de la dramatúrgia, de la música, de les arts visuals o plàstiques o, fins i tot, de l'esfera dels mitjans de comunicació o del món polític i del tercer sector. Una idea, per exemple, seria l'organització de lectures dramatitzades de textos intentant seguir les tendències culturals i artístiques. L'any passat, el 2014, per exemple, en el context de les celebracions de l'any Vinyoli, afavorir esdeveniments com ara una lectura de poemes duta a terme per alguns actors de renom de textos que haguessin estat publicats recentment per alguna editorial i enregistrar des de la ràdio o televisió públiques seria una fórmula cultural de difusió i foment amb molt de potencial que s'hauria gestat des de la perspectiva de la inclusió i l'accessibilitat amb un gran interès per al conjunt de la societat.

D'altra banda, la Biblioteca de Cecs en Xarxa hauria d'incorporar decididament una perspectiva de responsabilitat social i articular vies de relació amb els agents socials i el tercer sector. Aquestes relacions s'haurien de gestar a través de dos camins: d'una banda, establir fórmules de participació tan directes com fos possible amb les entitats i organitzacions procedents del món de la discapacitat i, de l'altra, construir ponts amb la resta d'actors socials que pretenen avançar cap a una societat inclusiva, en un sentit més ampli que l'estricta de la diversitat funcional.

En aquest punt, ja entràriem plenament en les qüestions del model de gestió i caldria estudiar quines possibilitats hi hauria per tal d'aconseguir fomentar tant com es pogués que

els ciutadans fossin partíceps d'aquesta gestió. En el començament d'aquest capítol s'ha exposat un seguit de motius socials i polítics que empenyen a articular nous espais institucionals oberts i menats en bona mesura amb la col·laboració dels ciutadans. Aquesta necessitat s'accentua encara més en el cas del col·lectiu de la discapacitat visual en la mesura que hi apareixen algunes circumstàncies particulars.

En primer lloc, la manca de participació en el sistema democràtic del conjunt de persones amb discapacitat demana que se cerquin mecanismes específics per tal d'aconseguir que aquests ciutadans trobin espais de debat, diàleg amb les institucions i incidència profitosa en la vida política. La Biblioteca de Cecs en Xarxa, en aquest sentit, no només hauria de liderar les feines que es duguessin a terme en relació amb la cultura, sinó que a més a més hauria d'explorar models de gestió oberts que s'adaptessin a la situació concreta del col·lectiu, per tal d'incidir en els hàbits polítics del col·lectiu i, en definitiva, desenvolupar una cultura democràtica participativa i de responsabilitat.

En segon lloc, resulta també imprescindible la participació dels ciutadans amb discapacitat en la mesura que l'aplicació d'un programa de polítiques culturals en matèria d'accessibilitat, a diferència d'altres matèries, només pot tenir sentit si es fa a partir de l'anàlisi, el debat i el consens dels interessats, els quals són en definitiva els millors experts en aquesta qüestió. Per a un conseller o un ministre d'economia resulta si fa no fa senzill, per dir-ho d'alguna manera, valorar les dades i les anàlisis i, en funció dels indicadors, aplicar mesures basades en un model teòric donat. Ara bé, què cal fer quan aquestes anàlisis i models teòrics no existeixen? És per això que la Biblioteca de Cecs en Xarxa hauria d'esdevenir un espai de diàleg obert, que acollís en el seu si dinàmiques d'estudi i de debat, d'entrada, sobre les qüestions de l'accessibilitat, per tal de poder bastir consensos sobre les millors vies i eines que duguin a fer una cultura inclusiva.

Així doncs, en resum, la participació dels ciutadans cecs resulta prioritària no només per la necessitat d'enfortir els vincles d'aquests amb les vies de participació ciutadana que puguin resultar mitjans d'empoderament efectiu, sinó que a més a més cal aquesta participació en la mesura que ha de servir per articular espais de consens que duguin al desenvolupament i la consolidació de criteris eficients i fiables en qüestions d'accessibilitat, així com una gestió participativa i eficient de la Biblioteca. Aquests serien, a grans trets, els principis que haurien

de regir el model de gestió d'aquesta plataforma i que, segons veig, duria a un tipus de gestió que a la mateixa Barcelona ja s'ha vist i ofereix resultats molt satisfactoris.

Així doncs, justament a Barcelona hi ha dues experiències pel que fa a gestió directa i participativa d'organismes que em semblen molt interessants, el Consell de la Joventut de Barcelona²¹ i Ca la Dona²², i encara que el model de gestió d'aquests dos espais, que ja tenen un recorregut important a darrere que els avala, no pot ser importat directament, resulten exemples molt interessants. Pel que fa al Consell de la Joventut de Barcelona, és la plataforma que agrupa el conjunt d'organitzacions, entitats i associacions juvenils de la ciutat, és l'interlocutor de més pes de l'ajuntament en matèria de polítiques juvenils, es fa càrrec de la gestió d'alguns equipaments i serveis i representa els interessos del jovent. És un ens amb personalitat jurídica pròpia i no pertany a l'estructura de l'ajuntament, encara que una bona part del finançament del Consell de la Joventut procedeix de convenis i subvencions. D'un altre cantó, Ca la Dona és un equipament gestionat íntegrament per entitats i organitzacions que tracten qüestions de gènere. Seguint aquella reflexió de Virginia Woolf que suggeria que la primera cosa que calia per a aconseguir una relació en termes d'igualtat entre homes i dones era que aquestes disposessin d'una habitació pròpia²³, resulta interessant veure que és un espai d'accés restringit només a les dones.

Així doncs, per al cas de la Biblioteca de Cecs en Xarxa em sembla que abans que tendir a un model d'autogestió, seria preferible que l'estructura depengués principalment de les Biblioteques de Barcelona, amb el suport de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat. El motiu principal que em duria a rebutjar aquests models d'autogestió és que a diferència del Consell de la Joventut i de Ca la Dona, que són dos ens que tenen una finalitat de representació dels seus col·lectius molt accentuada, la Biblioteca de Cecs en Xarxa hauria de fer-se càrrec, afavorint mecanismes molt valents de participació, del disseny universal de la vida cultural a Barcelona, una tasca que en darrer terme pertoca garantir a les institucions públiques. Ara bé, sí que seria molt desitjable assumir i desenvolupar mètodes de treball que afavorissin la participació directa i que, en darrer terme, ajudessin a construir un espai de reflexió, d'intercanvi de coneixement i de debat en el si de la Biblioteca, la qual cosa ja permetria incidir en els hàbits de relació entre el col·lectiu i les institucions i estaria en plena concordança amb la missió de responsabilitat ciutadana que han de dur a terme les biblioteques.

Així doncs, ja per acabar aquest model de funcionament hauria d'observar també mecanismes de relació i participació, d'entrada, amb altres discapacitats i, tot seguit, amb altres veus procedents del tercer sector que tinguin el projecte d'avançar cap a una societat més inclusiva i igualitària. La proposta de la Biblioteca de Cecs en Xarxa, en definitiva, hauria de funcionar amb la voluntat de saber conjugar la capacitat d'obrir-se per tal que com més sectors de la societat se'n poguessin beneficiar, millor, i alhora dur la perspectiva de crear formes de cultura accessible a cadascun dels racons del conjunt de la societat.

EL PROGRAMA CULTURAL DE LA BIBLIOTECA

La qüestió de desenvolupar des de la Biblioteca de Cecs en Xarxa un programa d'activitats culturals, una agenda pròpia, resulta igualment un eix prioritari per a la missió d'aquesta proposta. La idea d'articular un seguit d'actes, d'esdeveniments i de dinàmiques culturals pot resultar una de les tasques del projecte amb més incidència social i cultural, per la qual cosa hauria d'esdevenir una línia d'acció especialment rellevant pel que fa a les formes d'inclusió en la cultura.

Així doncs, com ja s'ha desenvolupat, la idea de la proposta d'un programa cultural propi no pot consistir en la planificació d'un conjunt d'actes i activitats culturals pensats per a persones cegues, sinó en l'articulació d'una proposta de dinàmiques que, des de la perspectiva de l'accessibilitat universal i la cultura inclusiva, interpel·lessin al conjunt de la societat i estiguessin en concordança amb ella. L'esperit d'aquest programa cultural, en definitiva, consistiria en resum en la pretensió no només de desenvolupar mecanismes d'intervenció que garantissin un disseny universal de la cultura, sinó a més a més de ser-hi presents d'una manera absolutament protagonista, és a dir, tenint la capacitat d'esdevenir productors i gestors des d'una perspectiva coherent i clara del que es vol aconseguir dins el camp cultural de la ciutat i de Catalunya.

Els principis que haurien de regir la programació cultural de la Biblioteca haurien d'anar adreçats a l'acompliment de diverses funcions i s'haurien de desenvolupar des d'una base

de consens. Així doncs, hi hauria tres eixos que resulten bàsics en aquesta proposta: un programa accessible i inclusiu que vinculés diversos segments de la societat, un programa que pogués servir per a articular un relat cultural que donés valor als trets i les fites pròpies del col·lectiu inserit dins la història del conjunt i, en darrer lloc, un programa que afavorís i fomentés la producció artística i cultural de les persones amb discapacitat.

Així doncs, un dels aspectes clau que podria garantir, d'entrada, un bon grau d'acceptació de la proposta d'un programa cultural d'aquest caire és la trajectòria de les Biblioteques de Barcelona, que resulta un aval per la seva excel·lent implantació en el teixit dels barris i districtes de la ciutat. Voldria incidir també en la qüestió de l'espai per a remarcar que l'organització i la distribució física del lloc, així com la mateixa tria d'aquest, ja resulta un element que dóna indicacions sobre el model de disseny accessible i inclusiu que es té en ment.

En qualsevol cas, sembla clar que la millor via per tal d'aconseguir una forma efectiva d'inclusió passa per no construir mecanismes o vies d'accessibilitat que es desenvolupin, tot i ser accessibles, de forma alternativa o paral·lela als recorreguts culturals, ja que això seria errar amb l'enfocament de les mesures. És, en aquest sentit, interessant aprofitar els espais i els recorreguts culturals i actuar incidint en aquests per tal de fer una veritable tasca igualitària a l'hora d'afavorir models inclusius.

Les biblioteques, així doncs, resulten espais més que adients en la finalitat d'articular un programa cultural propi i des de la Biblioteca de Cecs en Xarxa es podria desenvolupar, a partir del material que s'hi elaborés, activitats obertes a persones cegues i sense discapacitat visual, tals com ara grups de lectura, tallers d'escriptura, tallers, activitats o dinàmiques d'índole diversa que tinguessin relació amb qüestions culturals, socials o d'actualitat i, en definitiva, actes que d'alguna manera poguessin quedar afegits a les línies de dinamització cultural d'una biblioteca i que incorporessin la perspectiva de la discapacitat. Del que es tractaria, en resum, no seria d'irrompre amb dinàmiques innovadores en el ritme de les biblioteques, sinó d'afegir-se al seu projecte tot emmotllant-se a les seves línies d'activitat i aportant aquesta visió particular.

Un avantatge d'aquest model, conjugat amb un grau satisfactori de participació dels ciutadans amb discapacitat en els mecanismes de gestió, és que permetria amb força certesa garantir que la iniciativa arribés a bon port pel que fa a l'interès i a l'assistència. En general, els tallers i les activitats de les biblioteques tenen un nombre de participants (sense discapacitat) elevat i, en qualsevol cas, si de tant en tant un equipament oferís una activitat organitzada des de la plataforma de la Biblioteca de Cecs en Xarxa cal esperar que hi hagués una participació semblant a la que hi ha en la resta d'esdeveniments.

D'altra banda, pel que fa a les persones cegues que hi participessin, em sembla que la clau rauria en la capacitat que es tingués per tal d'aconseguir que aquests ciutadans s'impliquessin i es comprometessin en els mecanismes de gestió i organització. En resum (i seguint les dades de l'enquesta), resulta diferent esperar que una persona cega acudeixi a un lloc desconegut on una sèrie de tècnics li han instal·lat potser unes ajudes que potser funcionen, a esperar que aquesta mateixa persona s'impliqui i participi en un projecte el qual hagués estat desenvolupat, ni que sigui en part, per ella mateixa, tot garantint-ne el disseny accessible, fent-se'n responsable i, en conclusió, desitjant personalment que la iniciativa sigui reeixida.

En aquest mateix sentit, un dels aspectes que l'enquesta ens mostra com a deficitaris són les vies i les fórmules de comunicació, tant pel que fa a la informació de l'agenda en general com en relació amb les mesures i eines d'accessibilitat que s'implementen en els diversos equipaments culturals. De la planificació d'un programa cultural consensuat entre les institucions i els agents socials del món de la discapacitat caldria esperar, ni que fos pel mer fet d'aconseguir que les entitats fossin coprotagonistes de la gestió, que hi hauria una relació molt fluïda que permetria fer arribar la informació amb major facilitat. Si de cas, seria important analitzar, ja que es faria l'esforç de dur endavant un projecte d'aquesta magnitud, quines serien les vies de comunicació més eficaces.

En qualsevol cas, veig que, a causa de les circumstàncies del col·lectiu, resulta imprescindible una actitud proactiva, una estratègia que consisteixi a anar a cercar els espais on les persones cegues s'informen, perseguint una comunicació directa i de distàncies curtes. En aquest sentit, fer feina en xarxa amb els agents socials de la discapacitat, com ara entitats o organitzacions, afavoriria molt aquesta tasca.

Pel que fa a la comunicació, en darrer lloc caldria aprofitar l'estructura digital de la Biblioteca de Cecs en Xarxa per tal que pogués esdevenir l'espai que aplegués tota la informació cultural accessible, informés de les mesures i de les adaptacions i, en definitiva, fos una eina útil per al coneixement de l'entorn cultural per a les persones cegues, amb informació completa i actualitzada. En aquest sentit, hi ha ara mateix webs com ara www.barcelona-access.com, un lloc adreçat al turisme accessible de Barcelona que aconsegueix de forma més que adequada aquesta funció. A més a més, existeixen entitats com ara l'Associació Catalana per a la Integració del Cec24 o l'ONCE que també articulen vies de comunicació referents a informació cultural. En tot cas, resulta necessari seguir aprofundint en aquestes estratègies de comunicació per tal de pal·liar la percepció deficitària que el col·lectiu té pel que fa al coneixement d'aquestes qüestions.

En un altre ordre de coses, cal també assenyalar la necessitat d'articular una agenda i un programa que responguin a una planificació adreçada a incidir en els entorns i equipaments culturals l'accessibilitat dels quals hagi resultat més complexa. En aquest sentit, tal com podem observar en les fitxes i en els resultats de l'enquesta, hi ha àmbits que han mostrat una major predisposició a articular fórmules que permetin el disseny universal que d'altres i aquests factors haurien de ser tinguts en compte a l'hora d'estructurar un programa cultural.

L'enquesta, per exemple, mostra una xifra especialment baixa en el valor relativa a l'assiduitat amb què les persones cegues van al cinema. Per contra, el que resulta interessant és que els mecanismes i ajuts d'accessibilitat existents, tals com audiodescripcions, ja siguin en la modalitat d'enregistrament o ja sigui amb un professional fent l'audiodescripció (aquest valor és especialment elevat), són percebuts per part dels usuaris de forma molt positiva.

D'altra banda, pel que fa a les anàlisis dels museus resulta interessant observar com apareix un decalatge important entre la situació de l'accessibilitat dels museus pictòrics i la de la resta de museus. Val a dir, en qualsevol cas, per bé que aquesta circumstància sigui absolutament comprensible, les dades faciliten informació sobre el sentit que hauria de

prendre una proposta de programa cultural que volgués incidir en les problemàtiques d'accessibilitat més accentuada.

Així doncs, com deia, el desenvolupament d'un programa cultural sens dubte hauria de cercar articular-se per tal de donar resposta a la realitat de les problemàtiques d'accessibilitat cultural i, en aquest sentit, em sembla que aquesta fórmula resultaria molt efectiva a l'hora de trencar certes dificultats que en el llarg termini podrien acabar per aguditzar-se. En aquest sentit, resultaria molt interessant afavorir activitats com ara cicles de cinema accessible, visites guiades a museus pictòrics amb professionals formats en el tracte amb les persones amb discapacitat o, fins i tot, visites a teatres (els quals tampoc no mostren valors en excés satisfactoris) que permetin conèixer espais com ara l'escenari o els bastidors, indrets que sovint resulten difícils d'imaginar i podrien ajudar a despertar la curiositat del públic.

Em sembla rellevant insistir, en aquest punt, tant en el fet com en la necessitat que aquestes sortides puguin resultar de l'interès del conjunt de la necessitat. Prenent l'exemple d'una visita guiada a un museu pictòric pensada de forma accessible per a persones cegues, hi ha un seguit de condicions en l'explicació dels quadres que hauria de passar per una descripció més profunda, exhaustiva i completa. Sovint, en l'acostament a una obra pictòrica (i això es percep de forma més aguda en l'art contemporani) requereix una explicació que doni sentit i ajudi a donar coherència al conjunt d'elements del quadre. No és estrany aturar-se en un quadre i no adonar-se de la presència de detalls i matisos, els quals no apareixen fins que no s'hi duu a terme una observació detinguda o fins que algú amb coneixement ofereix una lectura precisa de l'obra.

En un altre ordre de coses, també em sembla interessant la idea d'articular una proposta d'esdeveniments culturals en tant que eina de promoció del coneixement dels trets i de la història del col·lectiu de persones amb discapacitat i, d'altra banda, fomentar la incorporació d'una imatge inclusiva i igualitària en l'imaginari del conjunt de la societat. Aquestes qüestions, les quals en altres circumstàncies serien secundàries, em sembla que tenen tot el sentit i resulten interessants per tal de continuar avançant cap a un model de societat inclusiu i igualitari.

Deia Joan Fuster que la via per a la transformació d'una situació social només podia passar per la seva comprensió i, en aquest sentit, la història representa l'eina més eficaç per a assolir un cert grau de coneixement sobre qualsevol qüestió²⁶. Així doncs, la idea que la pregunta 'per què som així?' té un lligam molt estret amb la pregunta 'don venim?' em sembla molt encertada i, en el cas concret de la discapacitat resulta doblement interessant per la manca de feina feta en aquest camp.

En primer lloc, la capacitat de les persones cegues i de la societat en general de prendre consciència amb més rigor i precisió de la situació en què ens trobam, en quin punt del mapa som, en la pretensió d'avançar cap a un estat d'igualtat. Aquesta tasca de revisió de les figures i de les fites del col·lectiu em sembla també de rellevància en la mesura que els poden donar valor i fer-los presents en la imatge col·lectiva, per tal d'afavorir estereotips que ressaltin els potencials. En tercer lloc, seria bo que aquesta proposta fos, ni que sigui mínimament, una espurna que ajudés a promoure estudis i reflexions sobre la temàtica de la discapacitat i, en definitiva, servís per tal de millorar el coneixement que existeix sobre aquesta qüestió.

Dit això, en el cas català hi ha l'exemple de Roc Boronat²⁷, un escriptor i polític barceloní que, des de les files de Esquerra Republicana, durant la dècada del 1930 va ocupar llocs de responsabilitat a l'Ajuntament de Barcelona. L'any 1934, després d'algunes reunions amb diversos grups de cecs, Roc Boronat va fundar el Sindicat de Cecs de Catalunya, una de les primeres organitzacions de cecs amb una estructura consolidada i amb la pretensió de progressar en la seva situació dins la societat. És al Sindicat de Cecs de Catalunya l'organisme al qual se li atribueix la sistematització de la venda del cupó com a ofici rendible i digne per al conjunt de persones cegues. La participació de les persones amb discapacitat en tant que productors seria definitivament un indicador d'un grau d'inserció inqüestionable, en la mesura que el col·lectiu seria alhora un actor que es beneficiaria i progressaria a través de la vida cultural i en seria partícep en la mesura que hi aportaria el millor d'ell mateix.

Així doncs, aquesta iniciativa hauria d'incloure una revisió dels fets més importants de la història i de les figures de la discapacitat, per tal d'incorporar-les en la mesura que fos possible en un discurs de la cultura i de la història filat des d'una perspectiva inclusiva.

En darrer lloc, el programa cultural hauria d'incloure el suport a la creació cultural i artística de les persones cegues, afavorint l'intercanvi i la participació en els corrents de la cultura i de les arts.

BIBLIOGRAFIA

1. Sartre, J.P. (1996). L'existentialisme est un humanisme. París. Gallimard. Folio essais. (edició en audio obtinguda en la Médiathèque de l'associació Valentin Haüy).
2. Aristóteles (2013). Política. Ebook. Text de domini públic.
3. Sacristán, M. (2013). Antología, Antonio Gramsci. Llibre electrònic. Ediciones AKAL.
4. Organització de les Nacions Unides (2006). Convención Internacional sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad. <http://www.un.org/spanish/disabilities/default.asp?navid=13&pid=497> a data de 1 de setembre del 2015.
5. Palacios, A. i Romañach, J (2006). El modelo de la diversidad. La bioética y los derechos humanos desde la perspectiva de la diversidad funcional. Text en PDF. Diversitas Editorial. Creative Commons.
6. Girard, R. (2006). Los orígenes de la cultura. Madrid. Trota.
7. Gombrich, E. (2004). Breve historia de la cultura. Barcelona. Península.
8. Tylor, E. (2012). Primitive culture. Researches into the development of mytology, philosophy, religion, art and custom. Llibre electrònic. BiblioLife.
9. Honneth, A. (2010). Patologías de la razón. Historia y actualidad de la escuela de Frankfurt. Buenos Aires. KATZ. Llibre digital obtingut a la biblioteca www.tiflolibros.com.ar.

10. Sacristán, M. (2013). Ídem.
11. Boladeras, M (1996). Comunicación, ética y política. Havermas y sus críticos. Llibre electrònic. Tecnos.
12. Instituto Nacional de Estadística (2008). Encuesta5. sobre Discapacidades, autonomía personal y Situación de dependencia. <http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=%2Ft15%2Fp418&file=inebase> a data de 2 de setembre del 2015.
13. Benjamin, W. (2014). La obra de arte en la era de su reproductibilidad técnica. Llibre electrònic. Ediciones Godot.
14. Biblioteques de Barcelona. Programa ebiblio. <http://www.diba.cat/web/sala-de-premsa/-/ebiblio-un-nou-sistema-de-prestec-de-llibre-electronic-a-les-biblioteques> a data de 1 de setembre del 2015.
15. Tiflolibros. www.tiflolibros.com.ar a data de 1 de setembre de 2015.
16. Project Gutenberg. <https://www.gutenberg.org/> a data de 1 d'setembre del 2015.
17. Association Valentin Haüy. Lloc web de la Médiathèque. <http://www.avh.asso.fr/mediatheque/mediatheque.php> a data d'1 de setembre del 2015.
18. Conan Doyle, A. The hound of the Baskerville. Audiollibre disponible en <http://www.amazon.com/Sherlock-The-Hound-Baskervilles-Books/dp/184990409X> a data d'1 de setembre del 2015.
19. Hallin, D y Mancini, P. (2008). Sistemas mediáticos comparados. Tres modelos de relación entre los medios de comunicación y la política. Barcelona. Editorial Hacer.
20. Platón (2014). Fedro. Ebook. Editorial Minimal.
21. Consell de la Joventut de Barcelona. <http://www.cjb.cat/> a data d'1 de setembre del 2015.
22. Ca la Dona. <http://www.caladona.org/> a data d'1 de setembre del 2015.
23. Woolf, V (2012). A room of one's own. Llibre electrònic. Editions Artisan Devereaux.

24. Associació Catalana per a la Integració del Cec. <http://www.webacic.cat/> a data d'1 de setembre del 2015.
25. Organización Nacional de Ciegos Españoles. <http://www.once.es/new a data d'1> de setembre del 2015.
26. Iborra, J. (2012). Humanisme i nacionalisme en l'obra de Joan Fuster. València. Universitat de València. Llibre enregistrat en àudio de la Biblioteca Digital ONCE.
27. Amat, J (2008). Roc Boronat, El republicà que va fundar el Sindicat de Cecs de Catalunya. Barcelona. Pòrtic.